

NEKA OBILJEŽJA PRAKSE OBITELJSKE MEDIJACIJE U OBITELJSKOM CENTRU PODRUČNE SLUŽBE GRADA ZAGREBA U RAZDOBLJU OD 2015. DO 2023. GODINE

Đebić Bogati, Mirjana

Postgraduate specialist thesis / Završni specijalistički

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:738652>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Studijski centar socijalnog rada
Poslijediplomski specijalistički studij obiteljske medijacije

Mirjana Đebić Bogati

**NEKA OBILJEŽJA PRAKSE OBITELJSKE MEDIJACIJE U
OBITELJSKOM CENTRU PODRUČNE SLUŽBE GRADA ZAGREBA U
RAZDOBLJU OD 2015. DO 2023. GODINE**

Završni specijalistički rad

Zagreb, 2024. godine

Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Studijski centar socijalnog rada
Poslijediplomski specijalistički studij obiteljske medijacije

Mirjana Đebić Bogati

**NEKA OBILJEŽJA PRAKSE OBITELJSKE MEDIJACIJE U
OBITELJSKOM CENTRU PODRUČNE SLUŽBE GRADA ZAGREBA U
RAZDOBLJU OD 2015. DO 2023. GODINE**

Završni specijalistički rad

Mentorica: Kristina Urbanc, prof.dr.sc.

Zagreb, 2024. godine

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. DEFINICIJA I KARAKTERISTIKE OBITELJSKE MEDIJACIJE	3
3. PRETPOSTAVKE I PROVEDBA OBITELJSKE MEDIJACIJE	5
4. MODELI OBITELJSKE MEDIJACIJE	7
5. MEDIJACIJA NA PODRUČJU EUROPE	9
<i>5.1. Razvoj obiteljske medijacije na europskom području</i>	9
<i>5.2. Obiteljska medijacija u međunarodnim dokumentima</i>	12
6. ZAKONSKI OKVIR RAZVOJA OBITELJSKE MEDIJACIJE U REPUBLICI HRVATKOJ	15
<i>5.1. Razvoj instituta mirenja i posredovanja</i>	15
<i>5.2 Obvezno savjetovanje</i>	18
<i>5.3. Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi</i>	20
7. OBITELJSKI CENTAR	21
8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	24
<i>7.1. Cilj i istraživačka pitanja</i>	24
<i>7.2. Metodologija rada</i>	24
<i>7.3. Analiza podataka</i>	24
9. ZAKLJUČAK	45
10. LITERATURA	48

NEKA OBILJEŽJA PRAKSE OBITELJSKE MEDIJACIJE U OBITELJSKOM CENTRU PODRUČNE SLUŽBE GRADA ZAGREBA U RAZDOBLJU OD 2015. DO 2023. GODINE

Sažetak:

Obiteljskom medijacijom se nastoji pomoći sukobljenim članovima obitelji da dođu do obostrano prihvatljivog rješenja sukoba uz pomoć obiteljskog medijatora kao neutralne osobe koja primjenom različitih vještina i tehnika usmjerava članove obitelji prema dogovoru. U naš pravni sustav je uvedena 2011. godine kao jedna od socijalnih usluga uređena Zakonom o socijalnoj skrbi no njezina primjena u praksi je zaživjela tek 2015. stupanjem na snagu Obiteljskog zakona koji je uvodi kao poseban institut pomoći roditeljima u postizanju dogovora u postupcima prestanka braka ili izvanbračne zajednice. Cilj ovoga rada je bio opisati i analizirati neka obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba u razdoblju od 2015. do 2023. godine kroz analizu sekundarnih podataka o ukupnom broju provedenih medijacija, broju održanih medijacijskih susreta, svrsi provedbe obiteljske medijacije kao i njezinom ishodu. U radu se također nastojao ispitati mogući utjecaj zakonskih izmjena koje su u primjeni od početka ove godine na analizirana obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba. Rezultati rada su pokazali da je obiteljska medijacija kod nas i dalje primarno vezana uz područje razvoda braka, da je donekle prepoznata kao metoda pomoći obitelji u krizi u situacijama brakorazvoda te da je potrebno širiti je i na druga područja obiteljskih sukoba. Isto tako potrebno je raditi na daljnjoj promociji medijacije kroz osvještavanje javnosti o njezinim prednostima i edukaciji stručnjaka koji kroz postupak obveznog savjetovanja mogu imati značajan utjecaj na to na koji način će članovi obitelji doživjeti obiteljsku medijaciju kao metodu pomoći, osobito kada se uzmu u obzir navedene zakonske izmjene.

Ključne riječi: obiteljska medijacija, obilježja prakse, Obiteljski centar Područne službe Grada Zagreba

CERTAIN CHARACTERISTICS OF THE PRACTICE OF FAMILY MEDIATION IN THE
FAMILY CENTER OF THE REGIONAL SERVICE OF THE CITY OF ZAGREB IN THE
PERIOD FROM 2015 TO 2023

Abstract:

Family mediation aims to help conflicting family members to reach a mutually acceptable solution to the conflict with the help of a family mediator as a neutral person who, using various skills and techniques, directs the family members towards an agreement. It was introduced into our legal system in 2011 as one of the social services regulated by the Social Welfare Act, but its application in practice came into force in 2015 with the entry into force of the Family Act, which introduces it as a special institute to help parents reach an agreement in divorce proceedings or extramarital unions. The aim of this paper was to describe and analyze certain features of the practice of family mediation in the Family Center, Regional Service of the City of Zagreb in the period from 2015 to 2023 through the analysis of secondary data on the total number of mediations conducted, the number of mediation meetings held, the purpose of implementing family mediations and their outcomes. The paper also tried to examine the possible impact of legal changes that have been in effect since the beginning of this year on the analyzed features of family mediation practice in the Family Center of the Regional Service of the City of Zagreb. The results of this paper have shown that family mediation in our country is still primarily related to the area of divorce, is recognized to some extent as a method of helping families in crisis in situations of divorce, and that it is necessary to expand it to other areas of family conflicts. It is also necessary to work on the continued promotion of mediation through public awareness of its advantages and the education of experts who, through the procedure of mandatory counseling, can have a significant influence on how family members will experience family mediation as a method of help, especially when considering the aforementioned legal changes.

Keywords: family mediation, characteristics of practice, Family Center of the Regional Service of the City of Zagreb

1.UVOD

Sukobi su sastavni dio naše svakodnevice i javljaju se u svakom odnosu između dvaju ili više pojedinaca ili grupa odnosno na razini društva. Oni sami po sebi ne moraju nužno biti loši. Određena količina sukoba između pojedinaca može doprinijeti poboljšanju kvalitete odnosa i potaknuti pozitivne promjene. Kada se govori o sukobima osobito su značajni oni koji su vezani uz prestanak bračne zajednice i nemogućnost postizanja dogovora roditelja u odnosu na sadržaje roditeljske skrbi i ostala pitanja vezana uz ovaj značajni životni događaj. Ove vrste sukoba dovode do teških posljedica za sve članove obitelji, posebice za djecu te uzrokuju društvene promjene i ekonomske troškove za državu. Dugotrajni sukobi roditelja značajno umanjuju njihove roditeljske kompetencije i mogućnost suradnje te utječu na kvalitetu skrbi o djetetu, a posredno mogu uzrokovati i trajne posljedice za psihički i fizički razvoj djeteta. U obiteljima s velikom količinom sukoba komunikacija roditelja je otežana, a nerijetko i izostaje te dolazi do stvaranja sve većih prepreka i poremećaja u njihovom međusobnom odnosu. Izražene i teške emocije koje se javljaju u postupcima razvoda braka ili razdvajanja roditelja dodatno otežavaju i narušavaju njihov ionako konfliktnan odnos. Radi ovih specifičnih obilježja obiteljskih sukoba i roditeljskog odnosa obiteljska medijacija se prepoznaje kao jedna od najprikladnijih metoda pomoći obitelji u krizi u usporedbi sa strogim i formalnim okvirom koji nameće pravni sustav.

Obiteljska medijacija je postupak u kojem strane u sukobu nastoje riješiti svoj problem uz pomoć treće neutralne osobe odnosno obiteljskog medijatora koji ih kroz medijacijski proces usmjerava prema postizanju obostrano prihvatljivog rješenja. Sudjelovanje u medijaciji je dobrovoljno. Da bi strane u sukobu mogle pristupiti rješavanju svog problema kroz obiteljsku medijaciju moraju ispunjavati određene pretpostavke. Tako, sudionici medijacijskog procesa moraju biti spremni na suradnju i iskazati volju i spremnost za rješavanje sukoba, moraju biti sposobni za donošenje odluka značajnih za njih i imati ravnotežu moći za postizanje ravnopravnog dogovora. Obiteljska medijacija se može primjenjivati u svim područjima obiteljskog života no kod nas se najčešće primjenjuje u području razvoda braka ili razdvajanja partnerske zajednice. Medijacija koja se odnosi na razvod ili razdvajanje pokazala se kao snažno sredstvo podrške i pomoći obiteljima jer olakšava postizanje dogovora oko spornih pitanja vezanih uz roditeljsku skrb, financijskih pitanja kao što je uzdržavanje djece, podjelu imovine, a ujedno olakšava prevladavanje emocionalnih i psiholoških problema koje razvod braka nosi sa sobom (Brown, 1997.; Kelly, 1983., 1995., prema Požega i Ajduković, 2020:288).

Obiteljska medijacija se počela razvijati u Republici Hrvatskoj prije nešto više od deset godina kao jedna od socijalnih usluga propisana Zakonom o socijalnoj skrbi kojoj je bila svrha pomoć članovima obitelji u rješavanju spornih pitanja kroz strukturirani proces vođen od strane medijatora. Nešto kasnije, kroz Obiteljski zakon se počela primjenjivati kao oblik pomoći roditeljima u postizanju dogovora o skrbi za djecu u situacijama razvoda braka i svim ostalim pitanjima koji se odnose na sadržaje roditeljske skrbi, a proizlaze iz prestanka bračne ili izvanbračne zajednice. Iako se područje obiteljske medijacije odnosi na sve sukobe koji mogu proizaći iz obiteljskih odnosa, obiteljska medijacija se i danas navise primjenjuje u kontekstu razvoda braka. Provede je posebno educirani stručnjaci, obiteljski medijatori koji su upisani u Registar obiteljskih medijatora koji se vodi pri ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi.

Cilj ovoga rada je bio opisati i analizirati neka obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba u periodu od 2015. do 2023. godine, kroz analizu podataka o ukupnom broju provedenih medijacija, broju održanih medijacijskih susreta, svrsi provedbe obiteljske medijacije kao i njezinom ishodu. U radu će se također prikazati i analiza forme vođenja dokumentacije o obiteljskoj medijaciji kao i mogući utjecaj zakonskih izmjena na obilježja prakse obiteljske medijacije u navedenoj ustanovi.

2.DEFINICIJA I KARAKTERISTIKE OBITELJSKE MEDIJACIJE

Obiteljska medijacija je proces rješavanja sukoba i spornih pitanja između članova obitelji uz pomoć obiteljskog medijatora koji kroz strukturirani medijacijski proces, upotrebom različitih tehnika i vještina članove obitelji usmjerava prema postizanju obostrano prihvatljivog dogovora. Sudjelovanjem u postupku medijacije članovi obitelji uče kako bolje komunicirati i pregovarati u cilju uspostavljanja kvalitetnijih budućih odnosa. Medijacija kroz svoju strukturu i pravila rada može osigurati međusobno poštovanje i jednakost kao i olakšati komunikaciju između suprotstavljenih strana (Breber, Sladović Franz, 2014:122, u: Sladović Franz, 2010.).

Pojam medijacija dolazi od latinske riječi „medius, medium“ što znači „u sredini“ (Sladović Franz, 2013.). Kada se govori o medijaciji često se koriste i termini posredovanje, koncilijacija, mirenje. Uzelac (2004.) navodi da su u ovom području prisutna određena preklapanja i pojmovne nejasnoće te unatoč namjeri da se pojmovi mirenja i posredovanja razgraniče, još uvijek nije postignut konsenzus. Tako se pojmovi posredovanje i mirenje upotrebljavaju kao sinonimi pri čemu je njihov sadržaj jednak (Sladović Franz, 2005:3). I u međunarodnim dokumentima se navedeni pojmovi sve više upotrebljavaju kao sinonimi. Ujedinjeni narodi u svojim dokumentima koriste izraz mirenje (koncilijacija), a Vijeće Europe i Europska unija izraz posredovanje (medijacija) (Breber, Sladović Franz, 2014:123, u: Uzelac, 2004.:7).

Jednu od obuhvatnijih definicija obiteljske medijacije dao je Kruk (1997.) koji je opisuje kao "suradnički proces rješavanja sukoba u kojem dvjema ili većem broju strana u sukobu u pregovorima pomaže neutralna i nepristrana treća strana/osoba koja ih osnažuje da dobrovoljno postignu obostrano prihvatljiv sporazum o pitanjima u sporu. Medijator strukturira i olakšava proces u kojem strane donose zajedničke odluke i određuju rezultate/rješenja, na način koji zadovoljava interese svih uključenih u sukob/spor" (Sladović Franz, 2005:4).

Medijacija se kao profesionalna vještina počela upotrebljavati u području prava kao oblik alternativnih načina rješavanja sporova pri sudu, prvo u situacijama razvoda braka koje ulaze u šire područje obiteljske medijacije, a kasnije i u drugim područjima (Breber, Sladović Franz, 2014:122, u: Milne, Folberg i Salem, 2004.). Alternativne načine rješavanja sporova karakterizira manja formalnost postupka, povjerljivost, veća efikasnost rješavanja radi kraćeg trajanja te smanjenjem troškova za društvo i državu. Kada se govori o medijaciji kao o vrsti alternativnog rješavanja sporova važno je naglasiti da je stručnjaci socijalne skrbi percipiraju prvenstveno kao socijalnu uslugu koja je usmjerena na rješavanje obiteljskih sukoba dok pravni

stručnjaci medijaciju i mirenje percipiraju kao sinonime odnosno kao jedan od alternativnih načina rješavanja sporova.

Medijacija ima brojne prednosti u rješavanju obiteljskih sukoba u odnosu na sporove na sudu. Prekid bračne zajednice i razdvajanje roditelja u današnje vrijeme više ne predstavlja kraj obiteljskog života već na neki način njegovu reorganizaciju. Stoga sudjelovanje roditelja u postupku obiteljske medijacije može imati preventivni učinak u vezi smanjenja mogućih negativnih posljedica razvoda braka na sve članove obitelji, a osobito na djecu. Kroz postupak obiteljske medijacije roditelji mogu naučiti kako nakon raspada obiteljske zajednice uspješnije komunicirati i dogovarati se u cilju kvalitetnijeg izvršavanja svojih roditeljskih odgovornosti i dužnosti.

Kao prednosti medijacije u rješavanju obiteljskih sukoba u odnosu na rješenja sukoba i sporova koja donose sudovi ili socijalne službe Roberts (1998.) navodi:

- Odluke donose oni koji s njima trebaju živjeti i na koje se i odnose, a ne netko treći.
- Samostalno donošenje odluka povećava vjerojatnost ostvarivanja sporazuma što znači da je veća vjerojatnost da će se osobe pridržavati sporazuma u čijem su kreiranju same sudjelovale, u odnosu na sporazume nametnute od treće strane.
- Obiteljsko posredovanje „briše“ granice između pravnih, emocionalnih i praktičnih aspekata sukoba. Cilj medijacije je donošenje odluka uzimajući u obzir cjelokupne potrebe osoba.
- Razvijanje trajnog roditeljskog partnerstva uslijed zajedničkog interesa za dobrobit djece.
- Medijacija je uvijek usmjerena naprijed, u budućnost, na ono što sudionici žele.
- Rješenja koja se postignu u medijaciji se mogu lakše promijeniti kada se promijene i obiteljske okolnosti.
- Medijacija pruža značajno iskustvo učenja kako pregovarati i iskustvo postizanja sporazuma u teškoj situaciji.
- Medijacija omogućava da se održi obiteljski sustav donošenja odluka i zadrži odgovornost za kvalitetu života svih članova obitelji (Sladović Franz, 2005:9).

3.PRETPOSTAVKE I PROVEDBA OBITELJSKE MEDIJACIJE

U uvodnom dijelu je spomenuto da sudionici medijacijskog postupka moraju ispunjavati određene pretpostavke za ravnopravno pregovaranje i sudjelovanje u postupku obiteljske medijacije. Procjenu pretpostavki za sudjelovanje provodi obiteljski medijator tijekom predmedijacijskog susreta. Roberts (1988.) navodi da postoje osnovne tri pretpostavke za sudjelovanje u postupku obiteljske medijacije – spremnost na suradnju, kompetentnost i ravnoteža moći (Sladović Franz, 2005:4).

Spremnost na suradnju podrazumijeva postojanje istinske volje i želje sudionika za postizanjem dogovora sa suprotnom stranom. To znači da su sudionici spremni ostaviti po strani sve svoje neriješene emocije i odnose, nepovjerenje i nerazumijevanje koje imaju jedan prema drugome i svoje snage usmjeriti prema postizanju obostrano prihvatljivog rješenja. Spremnost na suradnju ujedno znači i prihvaćanje pravila i načela medijacije prema kojima se provodi medijacijski postupak.

Kompetentnost se očituje u sposobnosti sudionika za donošenje za njih važnih odluka. Sudionici bi trebali biti sposobni iznijeti svoje mišljenje, razgovarati i raspravljati o svojim potrebama i interesima neovisno o svom statusu ili/i obrazovanju. Kompetentnost može biti narušena radi ovisnosti ili nekih psihofizičkih oboljenja koji utječu na sposobnost sudionika za donošenje ispravnih odluka.

Ravnoteža moći podrazumijeva postojanje jednakosti suprotstavljenih strana u pregovaranju. U slučaju ako je među sudionicima prisutna izrazita neravnoteža moći medijacija neće biti moguća. Najčešće su to situacije u kojima je zabilježen neki oblik obiteljskog nasilja te se sudionici ne osjećaju dovoljno sigurno za ravnopravno pregovaranje o svojim potrebama i interesima. U ovim slučajevima odgovornost je medijatora prekinuti medijaciju.

Ukoliko medijator utvrdi da kod stranaka ne postoji motiviranost za suradnim načinom rješavanja sukoba ili spora, da stranke nisu u mogućnosti za sebe donijeti ispravne odluke u postupku te da između njih postoji neravnoteža moći medijacija se ne bi trebala provoditi. Medijator ima i etičku dužnost prekinuti medijacijski postupak ukoliko uoči da bilo koja od navedenih pretpostavki nije zadovoljena.

U našem pravnom sustavu obiteljska medijacija u svom suvremenom poimanju se prvi puta spominje u kontekstu razvoda braka u Obiteljskom zakonu iz 2014. odnosno 2015. godine. Prema navedenom zakonu njezina glavna svrha jest postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. U obiteljsku medijaciju upućuju se roditelji koji u postupku obveznog savjetovanja nisu sastavili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Obiteljska medijacija koja se provodi kod nas provodi se prema Hollierovom četverofaznom modelu obiteljske medijacije koji se podučava i na poslijediplomskom sveučilišnom specijalističkom studiju iz obiteljske medijacije. Navedeni model obiteljske medijacije sastoji se od nulte odnosno pripremne faze, faze uvoda, faze priče, faze rješavanja problema i faze sporazuma. Uspješno ispunjenje svrhe i koraka svake pojedine faze je uvjet za prelazak u sljedeću fazu. U nastavku će se opisati svaka od navedenih faza strukturiranog modela obiteljske medijacije.

U nultoj fazi, fazi pripreme upoznaje se sa sudionicima i sadržajem sukoba, osigurava se potreban materijal (bilježnica, blok, olovka, flip chart) i priprema prostorija za provođenje postupka (raspored stolica, osiguravanje mjesta za odvojene sastanke ukoliko se ukaže potreba).

U početnoj fazi odnosno fazi uvoda slijedi detaljnije upoznavanje sa sudionicima, uspostavljanje pozitivne atmosfere te pojašnjavanje uloge medijatora i sudionika. Sudionicima se daju osnovne informacije o postupku te se ujedno provjerava jesu li ispunjene pretpostavke za ulazak u obiteljsku medijaciju. Sudionici se također upoznaju sa načinom i pravilima rada.

Slijedi faza priče kojoj je svrha iznijeti sve činjenice i iskazati osjećaje koji su se pojavili ili/i još postoje u sukobu, postići razumijevanje druge strane o izrečenom, identificirati potrebe i interese te stvoriti listu zajedničkih problema. Ovo je faza u kojoj medijator koristi različite tehnike i vještine aktivnog slušanja, parafraziranja, sažimanja, reflektiranja, preoblikovanja, izrađuje se mapa sukoba te se po potrebi radi prioretizacija problema.

U trećoj fazi, fazi rješavanja problema sudionici se pozivaju na predlaganje rješenja, promišljanje o prednostima i nedostacima svakog od rješenja te se radi odabir najboljeg rješenja sa liste zajedničkih problema. Pri tome se naglašavaju područja slaganja kako bi se sudionike približilo odabiru najboljeg rješenja. Sudionike se također poziva na promišljanje o posljedicama nepostizanja sporazuma.

Posljednja faza odnosno faza sporazuma ima za svrhu postići jasan dogovor o načinu provedbe odabranog rješenja odnosno sastavlja se konkretan plan i dogovor o rješenju. Sa sudionicima se također provjerava da li su zadovoljni postignutim dogovorom te se sastavlja pisanim sporazum koji potpisuju sudionici medijacijskog procesa.

4. MODELI OBITELJSKE MEDIJACIJE

S razvojem obiteljske medijacije razvijali su se i nastajali i različiti modeli koji se razlikuju prema njezinim ciljevima, fokusu, edukativnim programima, a u nekim slučajevima i rezultatima koji se očekuju od medijacijskog procesa. Prema Milneu i sur. (2004.) postoji nekoliko ključnih modela odnosno vrsta obiteljske medijacije. To su facilitativni model, transformativni model, evaluativni i kombinirani model (Sladović Franz, 2005:14).

Facilitativni model medijacije se može promatrati kao početni i temeljni model iz kojeg se razvijala praksa obiteljske medijacije i ostali medijacijski modeli. Glavna karakteristika ovog modela je da je usmjeren na proces. U njemu se naglašava odgovornost samih sudionika medijacije za donošenje odluka važnih za njih i njihov odnos kroz njihovo aktivno uključivanje i sudjelovanje u postupku. Sam medijator kroz proces osnažuje sudionike, olakšava komunikaciju i pregovore, pomaže sudionicima u razumijevanju njihovog problema i pomicanju s pozicija prema interesima te ih usmjerava prema postizanju obostrano prihvatljivog sporazuma. Neka od osnovnih polazišta ovog modela su da se autonomija sudionika u konfliktu treba očuvati u najvećoj mogućoj mjeri te da su roditelji najmjerodavnije osobe koje bi trebale odlučivati što je u interesu njihove djece.

Transformativni model medijacije je svoj razvoj započeo 1994. godine s ciljem objedinjavanja pozitivnih strana ranijih modela. Ovaj model usmjeren je na promjenu kvalitete interakcije među sudionicima sukoba odnosno transformaciju njihovog međusobnog odnosa, njihovog sukoba i njih samih. Promjena se postiže kroz osnaživanje sudionika i stvaranje stanja uvažavanja, razumijevanja i empatije za poteškoće i životne okolnosti drugih. Postizanje sporazuma u ovom medijacijskom modelu je u drugom planu u odnosu na ciljeve osnaživanja i priznavanja što je ujedno i razlog kritiziranja ovog modela. Glavne kritike usmjerene su prema tome da se u ovom modelu radi o terapiji i da se ova metoda ne bi trebala koristiti za rješavanje pravnih sporova za koje je važno doći do rješenja sukoba, a ne utjecati na promjenu odnosa

među samim sudionicima sukoba. Također, uloga medijatora u ovom modelu je dosta pasivna te su sudionici sukoba oni koji su odgovorni za tijek i ishod postupka. Unatoč navedenim kritikama ovaj model se pokazao uspješnim u rješavanju teških i dugotrajnih sporova, a također je bio i poticaj za razvoj novog smjera medijacije i izvan područja obitelji.

Evaluacijski model medijacije obilježava usmjerenost na postizanje sporazuma. U ovom modelu medijator izražava svoje mišljenje o sukobu tijekom medijacijskog postupka i iznosi ga sudionicima pa čak sugerira i predlaže rješenja sukoba. Ovaj proces je uspješniji i učinkovitiji jer pomaže sudionicima da postignu sporazum i pri tome ih osnažuje i omogućava da zadrže poštovanje prilikom postizanja sporazuma. Međutim, ova metoda dovodi u pitanje neutralnost i nepristranost medijatora s obzirom na njegovu uključenost u sadržaj sukoba i izražavanje mišljenja. Također, dovodi se u pitanje i autonomija sudionika u izboru za njih najprikladnijeg rješenja sukoba.

Kombinirani model medijacije obilježava primjena medijacije sa drugim vrstama intervencija kao što su savjetovanje, terapija, arbitraža, procjenjivanje i dr. U ovom modelu uloga medijatora je različita i ovisi o sadržaju sukoba i osobinama ličnosti samih sudionika. Tako medijator tijekom jednog susreta može imati različitu ulogu ili na svakom susretu može imati neku od uloga kao što su savjetnik roditeljima, edukator, dječji zastupnik, facilitator medijacije i dr. U ovakav medijacijski proces mogu se uključiti i stručnjaci drugih profila primjerice odvjetnici, savjetovatelji ili terapeuti. Kao dio ovog medijacijskog modela spominje se i model terapijske medijacije pri čemu se uz medijacijske tehnike koriste i neke od terapijskih tehnika. Ovaj model se najčešće koristi kod roditelja u visokom stupnju sukoba s ciljem prorađivanja psiholoških sukoba unutar i između članova obitelji odnosno preusmjeravanja fokusa sa svog odnosa na potrebe i interese zajedničke djece te postizanje održivog roditeljskog sporazuma. Opisani modeli na neki način predstavljaju slijed razvoja u pristupu medijaciji i ulozi medijatora u samom postupku. Granice između opisanih modela nisu jasno određene ni u konceptualnom ni u praktičnom smislu i na samim medijatorima je da odrede koji će model razvijati i koristiti u vlastitom radu. Naglasak je i na fleksibilnosti pri upotrebi svakog od navedenih modela u skladu sa sadržajem pojedinog sukoba i osobinama ličnosti sudionika, što ujedno predstavlja i svojevrsnu odliku dobrog medijatora koji se uspješno prilagođava izazovima medijacijskog procesa.

5.OBITELJSKA MEDIJACIJA NA PODRUČJU EUROPE

5.1. Razvoj obiteljske medijacije na europskom području

Sporazumno rješavanje obiteljskopравnih sporova u obiteljskoj medijaciji povećava sposobnost roditelja za suradnju i postizanje konstruktivnijih dogovora u postupcima razvoda braka, utječe na smanjenje ekonomskih posljedica sudskih postupaka te unaprjeđuje odnos suroditeljstva nakon razvoda braka. Posljednjih desetljeća sve više zemalja prepoznaje obiteljsku medijaciju kao poželjniji i prikladniji način za rješavanje sporova između članova obitelji koje karakterizira izrazita kompleksnost pri čemu se ona počinje uvoditi i u pravne sustave tih zemalja. Primjere dobre prakse nalazimo u brojnim zapadnoeuropskim zemljama kao što su Engleska, Njemačka, Francuska, zatim Austrija i Španjolska u kojima se medijacija razvila pod utjecajem iskustava i prakse američkih saveznih zemalja. Prednosti medijacije i njezinu važnost u rješavanju sporova obiteljskopравne naravi su prepoznate i u susjednim zemljama poput Slovenije i Bosne i Hercegovine koje su je ugradile i u svoje pravne propise. U nastavku će se ukratko prikazati razvoj, neke od karakterističnosti i pravni propisi kojima je uređena obiteljska medijacija u spomenutim zemljama.

Prva institucija iz koje se razvila obiteljska medijacija u Velikoj Britaniji osnovana je 1979. godine pri bristolskom sudu. U svojim počecima temeljila se na dobrovoljnom radu socijalnih radnika i bračnih savjetnika s obiteljima u kojima je postojao pravni sukob. U pravni sustav uključena je Obiteljskim zakonom donesenim 1996. godine pri čemu je postala jedna od osnovnih sastavnica postupka razvoda braka i poželjna metoda rješavanja obiteljskopравnih sporova i postizanja dogovora roditelja u postupcima razvoda braka. Sudjelovanje stranaka u medijacijskom postupku je prepušteno izboru samih stranaka pri čemu se naglašava roditeljska autonomija u donošenju odluka u najboljem interesu djeteta no ipak je zadržana ovlast suda za intervencijom u onim slučajevima kada roditelji nisu u mogućnosti postići sporazum. Od samih početaka primjene obiteljske medijacije u Velikoj Britaniji razvili su se njezini različiti modeli. Neki od njih su usmjereni isključivo na pomoć roditeljima u postupcima razvoda braka no postoje i modeli sudske i izvansudske medijacije, medijacije usmjerene na skrb o djeci i modeli sveobuhvatne medijacije.

Počeci razvoja obiteljske medijacije u Njemačkoj se bilježe početkom 80-tih godina 20. stoljeća. Značajnu ulogu za razvoj i promicanje obiteljske medijacije imale su dvije organizacije

za obiteljsku medijaciju – BM i BAFM pri čemu je djelovanje udruženja BM više usmjereno na medijaciju u širem smislu dok je djelovanje BAFM usmjereno isključivo na područje obiteljske medijacije od strane medijatora koji svoja znanja o medijaciji temelje na američkim uzorima te kroz čije djelovanje su uspostavljene smjernice za provedbu obiteljske medijacije, izobrazbu obiteljskih medijatora i priznavanje zvanja medijator. Obiteljsku medijaciju u Njemačkoj provode stručnjaci u privatnoj praksi, Uredi za mlade i druge socijalne službe. Provođenje obiteljske medijacije može biti naloženo i od strane suda što je uređeno Zakonom o postupku u obiteljskopравnim predmetima i izvanpraničnom postupku (FamFG) koji je stupio na snagu 01. rujna 2009. godine. Prema navedenom zakonu sudac može naložiti bračnim drugovima koji su u postupku razvoda braka da pojedinačno ili zajedno sudjeluju u besplatnom informativnom razgovoru o medijaciji ili sličnim mogućnostima za izvansudsko rješavanje prijepora s osobom imenovanom od strane suda (Čulo Margaletić, 2014:105).

Slično kao i u Njemačkoj razvoj obiteljske medijacije u Francuskoj je vezan za 80-te godine prošlog stoljeća osnivanjem prvog udruženja za obiteljsku medijaciju, a kasnije i privatnih centara za obiteljsku medijaciju. Pravni okvir za provedbu medijacije je uspostavljen nešto kasnije, 1995. godine donošenjem Zakona 95/125. U Francuskoj se medijacija može provoditi kao izvansudski postupak rješavanja obiteljskopравnog spora koji nije zakonski reguliran i kojeg stranke mogu predložiti prije ili tijekom sudskog postupka i više se smatra privatnim djelovanjem stranaka. Drugi oblik medijacije koji se provodi odnosi se na medijaciju kao poseban postupak tijekom provođenja sudskog postupka i na njega se odnose odredbe spomenutog Zakona. Prema njemu sudac koji postupa u nekoj obiteljskopравnoj stvari može na rok od tri mjeseca, uz suglasnost stranaka, imenovati treću osobu koja će pomoći strankama da se tijekom postupka približe svojim oprečnim zahtjevima i interesima te ih usmjeriti na pronalazak obostrano prihvatljivog rješenja.

Predvodnikom zakonskog uređenja i prakse medijacije u Europi se može smatrati Austrija u kojoj se kasnih 80-tih i početkom 90-tih godina prošlog stoljeća medijacija primjenjuje u području obiteljskog prava i izvansudskih nagodbi u različitim sporovima. Od 2004. godine u primjeni je Zakon o medijaciji u građanskim pitanjima unutar kojeg je propisano zakonsko uređenje medijacije. Obiteljsku medijaciju u Austriji provode dva, posebno educirana i ovlaštena medijatora od kojih je jedan pravnik, a drugi socijalni radnik ili psiholog te se nastoji da medijatori budu pripadnici oba spola.

U Španjolskoj je medijacija na nacionalnoj razini uređena Zakonom o medijaciji u građanskim i trgovačkim pitanjima, a njezino detaljnije uređenje i provedba uređeni su propisima na regionalnoj razini.

U Bosni i Hercegovini obiteljska medijacija je uređena Obiteljskim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine. Prema navedenom zakonu primjenjuje se u dva oblika – kao obvezna u okviru postupka razvoda braka kroz postupak obveznog posredovanja i kao neobvezna koja se može provoditi u svim slučajevima narušenih obiteljskih odnosa, a provodi se pri centrima za socijalni rad. Uz navedeni zakon, medijacija se u Bosni i Hercegovini provodi i sukladno Zakonu o postupku medijacije Bosne i Hercegovine kao jedan od alternativnih načina rješavanja sporova, primjenjiva je u svim vrstama sporova pa tako i obiteljskim.

Provedba obiteljske medijacije u Sloveniji je uređena Zakonom o alternativnom rješavanju sudskih sporova iz 2010. godine te Družinskim zakonikom koji je u primjeni od 2019. godine. Prema navedenom zakonu obiteljska medijacija je uređena kao postupak u kojem sudionici dobrovoljno i uz pomoć jedne ili više neutralnih osoba nastoje postići dogovor o rješenju spora koji proizlazi iz njihovog međusobnog odnosa. Navedeni zakon propisuje da roditelji u postupku obiteljske medijacije mogu pokušati riješiti i sva pitanja koja se odnose na djecu, odnosno ostvarivanje roditeljske skrbi, uzdržavanje, pitanja imovinskopravne naravi koja proizlaze iz razvoda braka kao i odnose djeteta i njemu bliskih osoba.

Iz navedenog se može zaključiti kako se obiteljska medijacija u svim zemljama razvijala postupno, na sličnim ili gotovo istim postulatima te da sve više zemalja prepoznaje medijaciju kao jedan od najprikladnijih oblika pomoći obitelji u krizi.

U nastavku će se prikazati neki međunarodni dokumenti Vijeća Europe i Europske unije koji su imali značajan utjecaj na razvoj i promicanje obiteljske medijacije kako u zemljama Europe tako i kod nas. Navedeni međunarodni dokumenti sadrže važne smjernice kojima se države članice nastoje približiti i s njima uskladiti svoja nacionalna zakonodavstva.

5.2. Obiteljska medijacija u međunarodnim dokumentima

Uređenje obiteljske medijacije na europskoj razini regulirano je u dokumentima Vijeća Europe i Europske unije kroz razne dokumente i preporuke. U okviru institucija Vijeća Europe

donesene su i usvojene brojne konvencije, rezolucije i preporuke značajne za područje obiteljskog prava. Za područje obiteljske medijacije su od posebnog značaja dvije preporuke – Preporuka Vijeća ministara br. R (98) 1 o obiteljskoj medijaciji i Preporuka Parlamentarne skupštine 1639 (2003) o posredovanju i ravnopravnosti spolova iz 2003.

Prema Preporuci Vijeća ministara br. R (98) 1 o obiteljskoj medijaciji u obiteljskim sporovima sudjeluju osobe u međuovisnim i trajnim odnosima, obiteljski sporovi pojačavaju utjecaj negativnih emocija i ostavljaju posljedice na sve članove obitelji, posebice na djecu. Dobrobiti koje mogu proizaći od provođenja obiteljske medijacije u ovakvim vrstama sporova su poboljšanje komunikacije i smanjenje sukoba između strana u sporu u svrhu postavljanja temelja za razvoj budućeg konstruktivnog odnosa, povećanje trajnosti osobnih kontakata roditelja i djece, skraćivanje vremena potrebnog za postizanje sporazuma te smanjenje troškova razvoda za strane u sporu i državu.

Navedena Preporuka sadrži deset načela o obiteljskoj medijaciji prema kojima bi države trebale osigurati provođenje postupka posredovanja odnosno obiteljske medijacije.

- Medijator je nepristran.
- Medijator je neutralan u odnosu na ishod postupka medijacije.
- Medijator poštuje gledišta stranaka i zadržava jednakost njihovih pregovaračkih pozicija.
- Medijator nema ovlasti strankama nametnuti rješenje.
- Uvjeti u kojima se odvija medijacija moraju jamčiti privatnost.
- Rasprave tijekom postupka medijacije su tajne i ne mogu se kasnije koristiti, osim u skladu s dogovorom stranaka ili u slučajevima koje predviđa nacionalno zakonodavstvo.
- Medijator u odgovarajućim slučajevima treba obavijestiti o mogućnosti korištenja usluge savjetovanja kao načina rješavanja bračnih i obiteljskih nesuglasica.
- Medijatori posebnu pozornost trebaju posvetiti dobrobiti i najboljem interesu djeteta.
- Medijator treba posvetiti posebnu pažnju u slučajevima zabilježenog nasilja u prošlosti ili opasnosti nasilja u budućnosti, kao i na učinak koji ova okolnost može imati na pregovaračke pozicije stranaka te razmotriti je li u tim okolnostima postupak medijacije primjeren.
- Medijator treba davati pravnu informaciju no ne i pravni savjet (Majstorović, 2017:138).

Preporuka Parlamentarne skupštine 1639 (2003) o obiteljskoj medijaciji i ravnopravnosti spolova predstavlja novo promišljanje o pitanjima koja su uređena Preporukom Vijeća ministara br. R (98) 1 o obiteljskoj medijaciji s naglaskom na to da u svim fazama postupka treba biti osigurana ravnopravnost spolova. Najznačajnije razlike u odnosu na ranije spomenutu Preporuku jesu isticanje važnosti osiguranja ravnopravnosti spolova prilikom provođenja postupka obiteljske medijacije i zastupanje stava da pojedinačna prava ne smiju biti zakinuta radi učinkovitosti ili trenda razvoja alternativnih načina rješavanja sporova. Ovom preporukom predviđa se i sudjelovanje djece u postupku obiteljske medijacije polazeći od toga da se djeci treba pružiti mogućnost izražavanja njihovog mišljenja u medijacijskom postupku kako bi se doista došlo do rješenja koja su u njihovom najboljem interesu.

Prema navedenoj preporuci konstitutivni elementi medijacijskog postupka su sljedeći:

- sloboda izbora medijacije, uz zahtjev za zabranom provedbe postupka protiv volje stanaka,
- neovisnost i nepristranost medijatora,
- povjerljivost postupka,
- obveza brzog potvrđivanja sporazuma postignutih medijacijom,
- ravnoteža moći stranka u medijaciji,
- posebnu pozornost treba usmjeriti na kvalificiranost i osposobljenost medijatora te nadzor njegova rada od strane nadležnog tijela (Čulo Margaletić, 2014:140).

Nadalje, u kontekstu provođenja Preporuke 2003 istaknula su se i određena pitanja vezana uz ostvarivanje ravnopravnosti spolova u postupku obiteljske medijacije kao što je nesposobnost neformalnih sustava da zaštite pojedinačna prava sudionika medijacijskog procesa, problem postupanja obiteljskog medijatora u slučajevima obiteljskog nasilja i neravnoteže moći sudionika kao i nedostatak formalnog sustava pritužbi (Čulo Margaletić, 2014:141). Ova Preporuka na određeni način postavlja nove zahtjeve prema državama članicama u pogledu uređenja sustava mirnog rješavanja obiteljskopравnih sporova.

Europska unija se ne bavi obiteljskom medijacijom kao zasebnom problematikom i zastupa stajalište da bi ona trebala biti neformalna i fleksibilna. Naglasak stavlja na važnost osiguravanja alternativnih oblika rješavanja sporova u smislu ljudskog prava na pristup pravdi koje promiče kroz razne međunarodne dokumente kao što su Zelena knjiga o alternativnom rješavanju sporova u građanskom i trovačkom pravu, Rezolucija Europskog parlamenta o

Zelenoj knjizi Komisije o alternativnom rješavanju sporova u građanskom i trgovačkom pravu, Europski kodeks postupanja medijatora, Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća o određenim aspektima posredovanja u građanskim i trgovačkim predmetima (2008/52) (Čulo Margaletić, 2014: 145-151.). Ovi dokumenti više se odnose na alternativne oblike rješavanja sporova dok je obiteljska medijacija u njima samo površno spomenuta i obrazložena. U brojnim dokumentima je navedeno da postoje tri osnovna faktora koja otežavaju ostvarenje prava na pristup pravdi, a oni se odnose na to da raste broj postupaka koji se vode pred sudovima, postupci traju sve duže, a troškovi takvih postupaka su sve veći. Radi navedenog metode alternativnih načina rješavanja sporova postaju sve korištenije u mnogobrojnim područjima, a ne samo u području obiteljskih sukoba.

6 . ZAKONSKI OKVIR RAZVOJA OBITELJSKE MEDIJACIJE U REPUBLICI HRVATKOJ

6.1. Razvoj instituta mirenja i posredovanja

U okviru nacionalnog zakonodavstva obiteljska medijacija egzistira u području obiteljskog zakona vezano uz područje razvoda braka i odlučivanja o roditeljskoj skrbi nakon razvoda braka. Iako se povijesno gledano kroz obiteljske zakone govori o mirenju odnosno posredovanju u zakonodavstvu Republike Hrvatske, medijacija se može i često se poistovjećuje s navedenim pojmovima.

Osnovni zakon o braku iz 1946. godine sadrži prve odredbe u kontekstu razvoja mirnog rješavanja obiteljskopравnih sporova. To je ujedno i prvi propis u kojem se uređuje institut mirenja, a za provođenje postupka mirenja je bio nadležan sud. Osnovna zadaća postupka mirenja bila je pokušaj pomirenja bračnih drugova i očuvanje braka dok cijeli niz pitanja koja se pojavljuju u postupku razvoda i bivaju okosnicom spora između bračnih drugova, navedenim postupkom nije bio obuhvaćen.

Zakon o braku i porodičnim odnosima koji je stupio na snagu 01. siječnja 1979. godine uveo je određene promjene prema kojima je mirenje bio poseban postupak koji je prethodio sudskom postupku razvoda braka, a za provođenje je bio nadležan centar za socijalnu skrb. Ovim zakonom došlo do razdvajanja postupka i promjene nadležnosti te sadržajnijeg i potpunijeg uređenja instituta mirenja. Cilj postupka mirenja i dalje je bio ispitati razloge koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa, nastojati otkloniti te razloge i potaknuti bračne drugove na pomirenje. No, centar za socijalnu skrb imao je i zadaću, u onim slučajevima kada ne bi došlo do pomirenja bračnih drugova, potaknuti ih na postizanje sporazuma o čuvanju, odgoju i uzdržavanju zajedničke maloljetne djece ili djece nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti. Ovo je bila jedna od najznačajnijih razlika u odnosu na uređenje instituta mirenja uređenog prethodnim zakonom.

Obiteljskim zakonom iz 1998. godine prihvaćene su osnovne odrednice prijašnjeg propisa no dolazi do terminološke promjene pa se pojam mirenje zamjenjuje pojmom posredovanje čime se nastojao proširiti pojam „mirenja“, no u sadržajnom dijelu nije bilo značajnijih promjena.

2003. godine promjenama Obiteljskog zakona zadržan je i pojam i smisao instituta posredovanja. Prema navedenom propisu posredovanjem se nastoji ispitati stranke o uzrocima koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa te nastojati da se ti uzroci otklone i bračni drugovi pomire kao i upoznati bračne drugove s pravnim i psihosocijalnih posljedica razvoda braka (čl. 48. st. 1. i st. 2. Obiteljski zakon »Narodne novine« br. 116/2003).

Novi obiteljskopравни propisi doneseni su 2014. godine odnosno 2015. godine. Njima je napušten institut posredovanja u postupku razvoda braka te je zamijenjen dvama novim institutima – obveznim savjetovanjem i obiteljskom medijacijom. Navedenim institutima se nastojalo unaprijediti zaštitu djece i obitelji te približiti standardima postavljenim na europskoj razini. Obiteljska medijacija kao suvremeni institut uvodi se Obiteljskim zakonom iz 2014. godine odnosno Obiteljskim zakonom iz 2015. godine budući da je Ustavni sud 12. siječnja 2015. godine donio rješenje kojim je Zakon iz 2014. godine suspendiran te je pokrenut postupak za ocjenu suglasnosti Obiteljskog zakona iz 2014. godine s Ustavom Republike Hrvatske. Dana 01. studenog 2015. godine stupio je na snagu novi Obiteljski zakon koji je u značajnom dijelu nalikovao Zakonu iz 2014. godine. Njegovim stupanjem na snagu obustavljen je postupak ocjene ustavnosti Obiteljskog zakona iz 2014. godine. Ustavni sud donio je 18. travnja 2023.

godine Odluku, broj: U-I-3941/2015 i dr. kojom je pokrenut postupak za ocjenu suglasnosti Obiteljskog zakona s Ustavom. Navedenom odlukom ukinute su pojedine odredbe obiteljskog zakona između ostalog i dio onih koje se odnose na obiteljsku medijaciju i obvezno savjetovanje. U istoj odluci Ustavni sud odredio je rok u kojem je zakonodavac u obvezi donijeti ili novi Obiteljski zakon ili Izmjene i dopune Obiteljskog zakona u odnosu na ukinute odredbe. Dana 31. prosinca 2023. godine na snagu je stupio Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona.

Institut obiteljske medijacije odnosno uvjeti, konkretan način njezina provođenja kao i njezin sadržaj dodatno su uređeni Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije (»Narodne novine« br. 29/2021). Prema članku 1. stavku 2. navedenog Pravilnika obiteljska medijacija se može provoditi radi sporazumnog rješavanja sporova iz obiteljskih odnosa sukladno Obiteljskom zakonu, Zakonu o socijalnoj skrbi i Zakonu o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece (»Narodne novine«, broj 99/2018).

Osim u Obiteljskom zakonu pojam „mirenja“ se uređuje i u Zakonu o mirenju koji je stupio na snagu 2003. godine i koji je postavio pravni okvir za mirno rješavanje sporova u našem pravnom sustavu. Članak 1. navedenog Zakona propisuje da se njime uređuje mirenje u građanskopravnim sporovima, uključujući i sporove iz područja trgovačkih, radnih i drugih imovinskopravnih odnosa u stvarima u kojima stranke mogu slobodno raspolagati. U članku 2. istoga Zakona je detaljnije propisano što postupak mirenja obuhvaća pa je mirenje (posredovanje, medijacija, concilijacija) svaki postupak, bez obzira na njegov naziv, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti svoj spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje (čl. 1. i čl. 2. Zakona o mirenju »Narodne novine« br. 163/2003). Međutim, radi kompleksnosti obiteljskopravnih sporova, njihove emotivne značajke i trajnosti odnosa koji proizlaze iz njih kao i posljedica koje imaju na djecu, navedene odredbe nisu bile primjenjive na obiteljskopravne sporove. Tek izmjenama Zakona o mirenju iz 2011. godine omogućena je primjena odredbi navedenog Zakona i na postupke mirenja u drugim vrstama sporova.

Zakonom o socijalnoj skrbi koji je donesen 2011. godine obiteljska medijacija je uvedena u naš pravi sustav kao jedna od socijalnih usluga. Prema čl. 99. navedenog zakona obiteljskom medijacijom, kao socijalnom uslugom je bilo predviđeno rješavanje obiteljskih sukoba uz

pomoć educiranog medijatora. Cilj postupka je bilo postizanje sporazuma o neriješenim sporovima i sukobima za dobrobit cijele obitelji (Zakon o socijalnoj skrbi »Narodne novine«, broj 57/2011). Promatrajući ovu zakonsku odredbu moglo bi se zaključiti da je obiteljska medijacija imala vrlo široko područje primjene odnosno puno šire u odnosu na ono uređeno kasnijim odredbama Obiteljskog zakona prema kojima je vezana uz postupak razvoda braka. Usprkos pokušajima da se kroz navedeni propis obiteljska medijacija implementira kao jedna od socijalnih usluga koja bi imala preventivni karakter, Zakon o socijalnoj skrbi iz 2013. godine obiteljsku medijaciju više ne predviđa kao jednu od socijalnih usluga. Na ovaj način se izgubila mogućnost da se obiteljska medijacija prepozna kao jedna od usluga, preventivnog karaktera kojoj je svrha pravovremeno pružanje pomoći obitelji u krizi osobito uzevši u obzir da su konfliktni odnosi u obitelji vrlo često i ishodište rizika za druge socijalne probleme. Aktualnim Zakonom o socijalnoj skrbi ponovno je vraćena kao jedna od socijalnih usluga, a njezin sadržaj, vrste korisnika, pružatelj usluge i trajanje propisano je člankom 87. navedenog zakona. Prema navedenom članku obiteljska medijacija je usluga kojom se u strukturiranom procesu rješavaju sukobi i sporna pitanja između članova obitelji uz pomoć obiteljskog medijatora, a usluga se odobrava članovima obitelji u svrhu postizanja zajedničkog sporazuma, pregovaranjem o spornim pitanjima (čl. 87. st.1 i st. 2. Zakon o socijalnoj skrbi »Narodne novine«, broj 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23). Iz navedenog bi se moglo zaključiti da je obiteljska medijacija namijenjena rješavanju spornih pitanja u različitim područjima obiteljskog i svakodnevnog života. Međutim, ostaje upitno koliko se ona u kontekstu Zakona o socijalnoj skrbi doista i primjenjuje u praksi.

6.2 Obvezno savjetovanje

Uz institut obiteljske medijacije Obiteljski zakon u kontekstu razvoda braka kao pridruženi institut navodi i institut obveznog savjetovanja koji se može smatrati nasljednikom prethodnih postupaka mirenja i posredovanja.

Osnovna svrha obveznog savjetovanja jest pružiti pomoć članovima obitelji u donošenju sporazumnih odluka o obiteljskim odnosima, osobito onih koje se odnose na djecu. Članove obitelji se kroz postupak obveznog savjetovanja također informira i upoznaje sa pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma te načina pokretanja sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima i interesima djeteta. Postupak provodi nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad kroz najviše tri susreta između stranaka i stručnog tima koji

čine psiholog, socijalni radnik i pravnik, a stranke u postupku sudjeluju osobno i bez punomoćnika. Obiteljskim zakonom je predviđeno da se postupak obveznog savjetovanja provodi u sljedećim slučajevima: prije pokretanja postupaka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete i prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom (članak 322., stavak 1., t. 1. i t. 2. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Detaljniji uvjeti i način provođenja postupka obveznog savjetovanja uređeni su Pravilnikom o obveznom savjetovanju (»Narodne novine«, br. 123/2015).

U postupku obveznog savjetovanja prije razvoda braka roditelje se upoznaje sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi te ako okolnosti to zahtijevaju pruža im se stručna pomoć u njegovu sastavljanju. Tijekom cijelog postupka roditelje se nastoji potaknuti na suradnju u postizanju dogovora u odnosu na sadržaje roditeljske skrbi odnosno na sastavljanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. U onim slučajevima u kojima roditelji i nakon provedena tri susreta obveznog savjetovanja ne uspiju postići dogovor odnosno sastaviti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi može ih se uputiti da plan pokušaju sastaviti u postupku obiteljske medijacije. Ujedno ih se obavještava o dostupnim obiteljskim medijatorima. Od 31. prosinca 2023. godine prestala je postojati obveza upućivanja na prvi medijacijski susret u slučajevima nepostizanja sporazuma o sadržajima roditeljske skrbi u postupku obveznog savjetovanja. Za vrijeme važenja odredbe Obiteljskog zakona prema kojoj su bračni drugovi bili u obvezi pristupiti prvom susretu obiteljske medijacije u slučajevima ne postizanja dogovora u odnosu na plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi često se isticalo kako je upravo ta obvezatnost u pristupanju prvom susretu obiteljske medijacije u suprotnosti sa jednim od njezinih osnovnih načela, načelom dobrovoljnosti.

Zakon predviđa i slučajeve neprovođenja postupka obveznog savjetovanja, a to je prije svega prije pokretanja postupka ovrhe i postupka za izricanje privremenih mjera u vezi s djetetom (čl. 321. st. 3. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23, prema Rešetar, 2022:1087). Ovo su slučajevi u kojima je potrebno što prije poduzeti odgovarajuće mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta te stoga provođenje postupka obveznog savjetovanja ne bi bilo svrhovito. Uz navedeno zakonom su uređene i situacije u kojima se radi okolnosti na strani nekog od bračnih drugova obvezno savjetovanje prije razvoda braka ne provodi. Tako članak 326. Obiteljskog zakona propisuje da se obvezno savjetovanje ne provodi u slučajevima kada su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u mogućnosti shvatiti

značenje samog postupka, kada su nesposobni za rasuđivanje te kada je bračnom drugu nepoznato prebivalište, boravište ili adresa stanovanja (Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Iste razloge, uz postojanje obiteljskog nasilja, zakon propisuje i za slučajeve neprovođenja obiteljske medijacije.

Članak 329. Obiteljskog zakona propisuje sudske postupke prije čijih su pokretanja roditelji ili druge osobe bliske djetetu dužni sudjelovati u postupku obveznog savjetovanja. Radi se o sudskim postupcima u kojima se odlučuje o obrazovanju djeteta, sporu između maloljetnog roditelja ili roditelja lišenog poslovne sposobnosti i djetetovog skrbnika odnosno drugog roditelja u vezi s djetetovim bitnim osobnim pravima dok traje mirovanje roditeljske skrbi, medicinskim postupcima u odnosu na dijete, odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazuma o ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, samostalnom ostvarivanju roditeljske skrbi, ostvarivanju prava na informacije o bitnim okolnostima glede osobnih prava djeteta, ostvarivanju, ograničavanju ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom (čl. 329., Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Kao i u prethodnoj vrsti obveznog savjetovanja roditelje se potiče na postizanje sporazumnog uređenja obiteljskih odnosa uz naglašavanje djetetove dobrobiti i smanjenje negativnih posljedica obiteljskog sukoba na dijete. U postupcima obveznog savjetovanja omogućeno je i sudjelovanje djeteta.

Stručni tim Hrvatskog zavoda za socijalni rad koji je proveo postupak obveznog savjetovanja o provedenom postupku sastavlja Izvješće. U izvješću se navode sljedeći podatci: tko je sudjelovao u postupku; spremnost svake stranke na sporazumno rješavanje spora, informaciju o tome tko namjerava pokrenuti sudski postupak; ako se provodi obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka radi razvoda braka, jesu li bračni drugovi upoznati s pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma, odnosno plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi; tvrdnje o obiteljskom nasilju ukoliko su navedene tijekom postupka. Navedeno izvješće vrijedi šest mjeseci od dana kada je okončano u područnom uredu Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Način provođenja postupka obveznog savjetovanja, obvezni sadržaj izvješća kao i dužnosti članova stručnog tima u provođenju postupka detaljnije su propisani Pravilnikom o obveznom savjetovanju (»Narodne novine«, br. 123/2015).

6.3. Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

Roditeljsku skrb čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja s ciljem zaštite i promicanja djetetovih osobnih i imovinskih prava i dobrobiti (čl. 91., st.1., Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Roditelji imaju pravo i dužnost ravnopravno, zajednički i sporazumno ostvarivati svoju roditeljsku skrb (čl. 104. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). U situacijama kada dolazi do prekida bračne ili izvanbračne zajednice odnosno trajnog prestanka zajedničkog života roditelja, roditelji su dužni sporazumno urediti ostvarivanje svoje roditeljske skrb uvažavajući najbolji interes zajedničkog djeteta. Sporazumno uređivanje sadržaja roditeljske skrbi mogu ostvariti kroz plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. To je pisani sporazum kojim roditelji uređuju sve bitne sadržaje roditeljske skrbi u okolnostima kada više neće živjeti zajedno. U planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, roditelji moraju postići sporazum o sljedećim pitanjima: mjesto i adresa djetetova stanovanja; vrijeme koje će dijete provoditi sa svakim od roditelja; način razmjene informacija u vezi s davanjem suglasnosti pri donošenju odluka bitnih za dijete te razmjene važnih informacija u vezi s djetetom; visinu uzdržavanja koju će plaćati roditelj s kojim dijete ne stanuje te način na koji će se rješavati buduća sporna pitanja. Uz navedena pitanja u planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi roditelji se mogu sporazumjeti i o drugim pitanjima za koje ocjene da su bitna za dijete i o kojima će roditelji odlučivati sporazumno (čl. 106. st. 2. i st. 3. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Roditelji imaju obvezu informirati i upoznati dijete sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u skladu njegovom dobi, zrelosti i mogućnošću razumijevanja te su dužni uvažiti i mišljenje djeteta. Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi roditelji mogu sastaviti samostalno, tijekom postupka obveznog savjetovanja ili u postupku obiteljske medijacije te su ga dužni vlastoručno potpisati.

Pravilnikom o obveznom sadržaju plana o roditeljskoj skrbi (Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 123/2015) propisan je obrazac plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi koji se mora ispunjavati za svako dijete u slučajevima kada roditelji imaju više djece. Sud u izvanparničnom postupku, na prijedlog oba roditelja može odobriti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi te na taj način on stječe svojstvo ovršne isprave. Roditelji su se dužni pridržavati sastavljenog plana kojeg mogu mijenjati prema okolnostima na strani svakoga od roditelja i u skladu s dobi djeteta.

Kako se tema ovoga rada odnosi na neka obilježja prakse Obiteljskog centra Područne službe Grada Zagreba, u nastavku će se navesti neke osnovne informacije o obiteljskom centru kao ustanovi socijalne skrbi, njegovom ustrojstvu i djelatnosti.

7. OBITELJSKI CENTAR

Obiteljski centar je javna ustanova čiji je osnivač Republika Hrvatska i koja obavlja djelatnost socijalne skrbi (čl. 162. t. 1. i čl. 186. st. 1. Zakona o socijalnoj skrbi »Narodne novine«, br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23). Reformom sustava socijalne skrbi u okviru koje je donesen novi Zakon o socijalnoj skrbi postaje samostalna ustanova, a do tada je bio podružnica tadašnjeg centra za socijalnu skrb. Njegovo sjedište je u Zagrebu, a na području svake pojedine jedinice područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba je osnovana po jedna područna služba Obiteljski centar (čl. 188. Zakona o socijalnoj skrbi »Narodne novine«, br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23). Tako na području Republike Hrvatske djeluje ukupno dvadeset i jedna područna služba Obiteljski centar čime se korisnicima nastoji osigurati veća dostupnost savjetodavnih i preventivnih usluga koje obiteljski centar pruža.

U okviru svoje djelatnosti Obiteljski centar pruža usluge savjetovanja, psihosocijalnog savjetovanja, obiteljske medijacije i psihosocijalnog tretmana radi prevencije nasilničkog ponašanja te obavlja i druge poslove preventivnog i savjetodavnog karaktera (čl. 187. st. 1. i st. 2. Zakona o socijalnoj skrbi »Narodne novine«, br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23). Prema podacima dostupnim u narativnom izvješću o radu Obiteljskog centra za 2023. godinu, navedene vrste usluga Obiteljski centar je tijekom 2023. godine na nacionalnoj razini pružio za 8 490 korisnika odnosno pruženo je 23 346 usluga. Prema istom izvješću proizlazi da većina korisnika dolazi dobrovoljno i samoinicijativno kao i temeljem preporuka prijatelja, rodbine ili obrazovnog sustava (58%) odnosno ne dolaze iz sustava socijalne skrbi. Prema preporuci Hrvatskog zavoda za socijalni rad Obiteljskom centru se obratilo svega 29% korisnika dok je putem uputnice Hrvatskog zavoda za socijalni radi ili odvjetništva upućeno samo 13% korisnika. Većina korisnika su žene (60%).

Obiteljski centar je samostalan u obavljanju svoje djelatnosti i pri tome surađuje s vjerskim zajednicama, udrugama, humanitarnim organizacijama te drugim domaćim i stranim pravnim i fizičkim osobama koje pružaju potporu obitelji, djeci, mladima i ostalim članovima obitelji i drugim osobama i promiču obiteljske vrijednosti te pridonose podizanju kvalitete obiteljskog života (članak 189. Zakona o socijalnoj skrbi „Narodne novine“ broj 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23). Suradnja s navedenim dionicima pospješuje prilagodbu postojećih usluga potrebama građana u cilju efikasnijeg suočavanja s izazovima i proširenja mreže podrške

krajnjim korisnicima. Poslove u obiteljskom centru obavljaju stručni radnici odgovarajuće razine kvalifikacije i radnog iskustva te s potrebnim dopunskim znanjima i vještinama za rad na određenom radnom mjestu.

Jedna od usluga koju u okviru svoje djelatnosti pruža obiteljski centar jest i obiteljska medijacija koja se pruža temeljem uputnice ili dobrovoljnog dolaska korisnika. Prema već spomenutom izvješću tijekom prošle godine u 91% slučajeva obiteljska medijacija se provela s ciljem izrade plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi budući da je prema tadašnjem zakonskom uređenju bio obvezan prvi medijacijski susret u slučajevima nepostizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi tijekom postupka obveznog savjetovanja. S obzirom na izmjene zakona za očekivati je da bi broj usluga obiteljske medijacije koje se budu pružale u Obiteljskom centru tijekom 2024. godine mogao biti manji.

Prema čl. 87. st. 4. Zakona o socijalnoj skrbi (»Narodne novine« br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23) obiteljsku medijaciju pruža obiteljski medijator kao nepristrana osoba, upisana u Registar obiteljskih medijatora u Obiteljskom centru ili kod drugih pružatelja usluga. Registar obiteljskih medijatora vodi se u elektroničkom obliku pri ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi. Registar je javan i dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. U njega se upisuju podaci o osobi koja ispunjava uvjete stručne osposobljenosti za obiteljskog medijatora i obiteljskog medijatora za prekogranične sporove (čl. 2., st. 2. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije »Narodne novine« br. 29/2021). U cilju pružanja učinkovite usluge i profesionalne pomoći obiteljima u kriznim i izazovnim situacijama, a posebno u obiteljskim sukobima je važno imati kvalitetno obrazovane medijatore. Stručna osposobljenost obiteljskog medijatora propisana je člankom 7. navedenog Pravilnika prema kojem obiteljski medijator može biti osoba koja ima završen poslijediplomski specijalistički studij obiteljske medijacije ili završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij prava, socijalnog rada, psihologije, pedagogije, socijalne pedagogije ili edukacijske rehabilitacije, najmanje dvije godine radnog iskustva u struci u stručnom radu s djecom, mladima i obitelji i završenu izobrazbu za obiteljskog medijatora po odgovarajućim europskim standardima izobrazbe od minimalno 140 sati edukacije, 40 sati supervizirane prakse i 20 sati supervizije (čl. 7. st. 1. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih

medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije »Narodne novine« br. 29/2021).

U Registru obiteljskih medijatora trenutno je evidentirano 50 obiteljskih medijatora koji ispunjavaju uvjete stručne osposobljenosti za obiteljskog medijatora propisane navedenim Pravilnikom.

Područna služba Grad Zagreb obavlja poslove za područje nadležnosti Grada Zagreba, a u obavljanju svojih poslova djeluje na tri lokacije. Za obavljanje poslova u područnoj službi odgovoran je njezin voditelj. Tijekom prošle godine radi razdvajanja Hrvatskog zavoda za socijalni rad i Obiteljskog centra u područnoj službi Grad Zagreb zabilježene su značajne kadrovske promjene tako da je trenutno u njoj zaposleno samo dva obiteljska medijatora. Dok iz uvida u Registar obiteljskih medijatora proizlazi da je u navedenoj područnoj službi zaposleno tri obiteljska medijatora. Prema spomenutom izvješću broj obiteljskih medijatora je premali u odnosu na veliko područje i broj stanovnika za koje navedena područna služba obavlja djelatnost.

U nastavku rada biti će prikazana analiza nekih obilježja provođenja prakse u Obiteljskom centru područnoj službi Grada Zagreba.

8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

8.1. Cilj i istraživačka pitanja

Cilj rada je istražiti i analizirati neka obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba u razdoblju od 2015. do 2023. godine.

Sukladno ovako definiranom cilju postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Ispitati i analizirati neka obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba s obzirom na sadržaj (ukupan broj provedenih medijacija, broj održanih medijacijskih susreta, svrha provedbe obiteljske medijacije, ishod medijacijskih susreta) te s obzirom na formu vođenja dokumentacije (podaci koji nedostaju, kvaliteta vođenja dokumentacije, prisutnost podataka).

2. Ispitati i analizirati doprinos zakonskih promjena na obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba.

8.2. Metodologija rada

Sukladno postavljenom cilju i istraživačkim pitanjima pri izradi ovoga rada se koristila metoda analize sekundarnih podataka pri čemu se naglasak stavio na analizu dostupne stručne i znanstvene literature o obiteljskoj medijaciji kao i sadržajnu i formalnu analizu podataka iz službene evidencije Obiteljskog centra, Područne službe Grada Zagreba.

Prema Milas (2009.) analizom sekundarnih podataka nazivaju se istraživanja provedena na arhivskim podacima stoga će se u ovom radu prikazati analiza podataka iz službene evidencije Obiteljskog centra, Područne službe Grada Zagreba. Navedeno znači da su se podatci za potrebe izrade rada prikupljali uvidom u predmete o provedenoj usluzi obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba u periodu od 2015. godine do 2023. godine. Za potrebe prikupljanja podataka prethodno je putem mentorice zatražena i dobivena suglasnost Središnje službe Obiteljskog centra (*Prilog 1.*). Arhivski podatci mogu potjecati iz različitih izvora primjerice podaci Državnog zavoda za statistiku, podaci iz državnih i privatnih ustanova, osobni podaci i sl. Proučavanjem arhivskih podataka lakše se dolazi do brojnijeg uzorka ispitanika što jamči i veću preciznost podataka pod pretpostavkom da su prikupljeni na isti način. Na taj način ujedno raste i statistička snaga (Milas, 2009:488). Podatci koji su analizirani prikupljeni su kroz analizu Izvješća obiteljskog medijatora i službenih zabilješki o provedenoj medijaciji te iz elektroničke evidencije urudžbiranih predmeta. Iz izvješća obiteljskog medijatora su prikupljeni sljedeći podatci: broj obiteljskih medijacija prema broju održanih susreta, broj obiteljskih medijacija prema svrsi provođenja postupka, broj obiteljskih medijacija prema ishodu obiteljske medijacije. Iz elektroničke evidencije urudžbiranih predmeta u navedenom periodu je dobiven podatak o ukupnom broju provedenih medijacija po godini kao i broju obiteljskih medijatora koji su provodili medijaciju u svakoj promatranoj godini.

Prilikom odabira izvora sekundarnih podataka je važno provjeriti i jesu li izvor i podaci pouzdani i valjani. Prema Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić i Pološki Vokić (2010.) valjanost i

pouzdanost sekundarnih podataka procjenjuje se vjerodostojnošću izvora podataka i načina njihova prikupljanja. Vjerodostojni izvori su npr. ministarstva, vladini uredi, razni instituti, profesionalna udruženja i ostale institucije koje svojom tradicijom, kvalitetom zaposlenika i reputacijom jamče kvalitetu podataka koje objavljuju (Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić i Pološki Vokić (2010:89). Shodno navedenom podatci koji su prikupljeni i analizirani, prikupljeni su u ustanovi čiji je osnivač Republika Hrvatska i koja svoja postupanja temelji na zakonskim propisima, statutu i stručnim znanjima i kompetencijama svojih zaposlenika pa bi se moglo smatrati da su prikupljeni podatci prikupljeni iz vjerodostojnog izvora. Prikupljeni podatci su kvantitativno odnosno statistički obrađeni.

Kako bi se ispoštovala etička pravila analize sekundarnih podataka posebno se brinulo o tome da se ne evidentiraju osobni podatci sudionika medijacijskih postupaka (ime, prezime i drugi osobni podatci) odnosno temeljem prikupljenih i analiziranih podataka niti na bilo koji način nije moguće utvrditi identitet sudionika provedenih medijacija. U nastavku rada će se prikazati analiza podataka s obzirom na navedena istraživačka pitanja.

8.3. Analiza podataka

1. Ispitati i analizirati neka obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba s obzirom na sadržaj (ukupan broj provedenih medijacija, broj medijacijskih susreta, svrhu provedbe obiteljske medijacije, ishod medijacijskih susreta) te s obzirom na formu vođenja dokumentacije (podaci koji nedostaju, kvaliteta vođenja dokumentacije, prisutnost podataka).

U Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba obiteljska medijacija se provodi u skladu s važećim zakonskim propisima prema kojima se radi o postupku u kojem uz pomoć obiteljskog medijatora sudionici pokušavaju sporazumno riješiti svoj sukob/spor iz obiteljskih odnosa. U razdoblju od 2015. do 2023. godine u navedenoj ustanovi je pokrenuto 1 446 postupaka obiteljske medijacije. Tijekom tog razdoblja medijaciju je provodio različiti broj medijatora. Tako prema dostupnim podacima proizlazi da je u razdoblju od 2015. godine do 2017. godine obiteljsku medijaciju provodilo 3 medijatora; u razdoblju od 2018. godine do 2019. godine medijaciju je provodilo 4 medijatora. Tri medijatora postupke je provodilo u

razdoblju od 2020. godine do 30. lipnja 2023. godine, dok je medijaciju u posljednjih 6 mjeseci 2023. godine provodilo 2 medijatora. Svi medijatori upisani u Registar obiteljskih medijatora.

Kako je navedeno u Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba u promatranom razdoblju je evidentirano 1 446 predmeta obiteljske medijacije. Navedeno znači da je za 1 446 postupaka podnesen zahtjev za provođenje postupka obiteljske medijacije što je u skladu sa člankom 9. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije. Prema navedenom članku postupak obiteljske medijacije se pokreće pisanim zahtjevom osobe koja se želi uključiti u postupak obiteljske medijacije. Za potrebe izrade ovoga rada ukupno je analizirano 1 367 predmeta. Razlika između broja pokrenutih postupaka (otvorenih predmeta) i analiziranih postupaka se odnosi na one predmete koji nisu bili dostupni za analizu jer su se nalazili u radu ili nisu bili arhivirani iz razloga što ustanova za koju se provodila analiza svoju djelatnost obavlja na tri lokacije (79). Od ukupnog broja analiziranih postupaka okončano je 1 270 sa različitim ishodima medijacijskog postupka (o ishodima medijacijskog postupka će se pisati nešto kasnije). U ovaj broj uračunati su oni postupci čiji je ishod bio sastavljanje plana o roditeljskoj skrbi ili postizanje sporazuma u odnosu na neko drugo sporno pitanje/a radi kojeg se provodio postupak, oni postupci u kojima nije postignut sporazum sukladno članku 337. obiteljskog zakona, postupci koji su obustavljeni uslijed odustajanja korisnika tijekom medijacijskog postupka, kao i provedeni predmedijacijski postupci u kojima su sudjelovale ili oboje strane ili jedna od sukobljenih strana. Ovdje se ubraja i jedan mali broj postupaka u kojima je tijekom provođenja postupka obiteljske medijacije utvrđeno nasilje u obitelji pa su obustavljeni sukladno čl. 332. Obiteljskog zakona.

Slučajevi koji se nisu ubrojili u ukupan broj provedenih postupaka odnose se na one u kojima je podnesen zahtjev za pokretanje postupka obiteljske medijacije no sudionici se nisu odazvali na upućeni poziv za sudjelovanje u postupku ili su svoj izostanak opravdali, a nisu se više javili te medijacija nije provedena (51). Ovdje se ubrajaju i oni u kojima medijacija nije provedena odnosno nije održan niti jedan susret radi toga što se radilo o slučajevima u kojima su sudionici nakon podnošenja zahtjeva za provođenje postupka odustali od postupka medijacije iz različitih razloga (46). Neki od razloga za odustajanje su bili da su sudionici u periodu od podnošenja zahtjeva za pokretanje postupka obiteljske medijacije do primitka poziva za sudjelovanje u medijaciji sami postigli dogovor o planu/spornom pitanju pa nije bilo potrebe za uključivanjem u postupak (2015., 2016., 2017., 2019. – 1 slučaj; 2018., 2020. – 2 slučaja). Slučajevi u kojima su sudionici odustali od postupka razvoda braka, uključili se u savjetovalište ili su jednostavno

odustali od postupka medijacije iz nepoznatih razloga (2022. – 2 slučaja; 2020., 2021. – 3 slučaja; 2016. – 4 slučaja; 2017., 2019. – 5 slučajeve; 2018. – 7 slučajeve). U nekoliko slučajeva obiteljska medijacija se nije provela radi sljedećih okolnosti: nenadležnost (2016. – 2 slučaja); podnošenje zahtjeva za pokretanje postupka obiteljske medijacije od strane odvjetnika (2018. – 1 slučaj) te slučajevi u kojima je uz zahtjev za provođenje postupka obiteljske medijacije dostavljena i određena dokumentacija iz koje je bilo vidljivo postojanje obiteljskog nasilja (2017., 2019., 2021. – 1 slučaj te 2016. - 2 slučaja). Uz navedene slučajeve, evidentiran je i jedan slučaj međunarodne otmice djeteta (2023.) u kojem su sudionici medijacijskog postupka upućeni medijatoru kvalificiranom za ovakve vrste sporova odnosno medijatoru osposobljenom za prekogranične sporove upisanom u Registar obiteljskih medijatora. Prema Branica, Majstorović i Šimović, (2021.) međunarodnom otmicom djece smatra se svako nezakonito odvođenje ili zadržavanje djeteta preko granice države u kojoj je imalo uobičajeno boravište bez pristanka ili znanja drugog roditelja koje rezultira povredom svih prava koja se odnose na skrb o osobi djeteta. Ovakvi slučajevi uključuju brojne pravne, psihološke i socijalne posljedice kako za roditelje tako i za dijete. Međunarodni dokument kojim je regulirano pitanje međunarodne otmice djeteta je Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece iz 1980. godine usvojena u okviru Haške konvencije za međunarodno privatno pravo (Branica, Majstorović i Šimović, 2021:189). Rješavanje pitanja povratka djeteta kao i ostala pitanja vezana uz dijete navedeni dokument predviđa kroz sporazumno rješavanje sporova. Ovo je posebno istaknuto u članku 7. Haške konvencije koji propisuje da središnja tijela, neposredno ili putem drugih, poduzimaju sve odgovarajuće mjere za „lakše postizanje sporazumnog rješenja“ (Branica, Majstorović i Šimović, 2021:206). Uzevši u obzir da su obiteljski sporovi po svojoj prirodi vrlo kompleksni, obilježeni sukobima, nepovjerenjem i trajnošću odnosa, a osobito kada im se pridoda i međunarodni element ne iznenađuje da se obiteljska medijacija preporuča kao primjerena metoda za rješavanje ovakvih vrsta sporova.

Tablica 1. Omjer podnesenih zahtjeva za provođenje postupka obiteljske medijacije u odnosu na broj provedenih postupaka u razdoblju od 2015. do 2023. godine

GODINA	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
Podneseni zahtjevi	22	189	244	213	211	152	173	123	119	1 446
Provedeni postupci	16	171	225	191	189	128	164	116	70	1270

U nastavku rada će se dati prikaz analize podataka o broju provedenih obiteljskih medijacija prema broju održanih susreta za analizirani period. Člankom 10. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije je propisan način provođenja obiteljske medijacije (»Narodne novine«, br. 29/2021). Tako se obiteljska medijacija može provoditi kao jednokratni medijacijski sastanak koji ovisno o kompleksnosti spornog pitanja može trajati do 120 minuta ili kao višekratan medijacijski proces koji se sastoji od dva do pet medijacijskih susreta. U pojedinim slučajevima kada je procjena obiteljskog medijatora da postoji vjerojatnost za postizanje sporazuma i u kojima su sudionici visokomotivirani za dogovor može se održati i do 8 susreta. U analiziranom razdoblju 8 medijacijskih susreta je provedeno tijekom jednog medijacijskog postupka 2016. i 2021. godine međutim sudionici nisu uspjeli postići dogovor u odnosu na plan o roditeljskoj skrbi te je medijacija okončana obustavom postupka odnosno sudionici nisu postigli sporazum o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugom spornom pitanju. Iz navedenog bi se moglo zaključiti da maksimalni broj održanih susreta tijekom medijacijskog postupka ne mora nužno značiti i postizanje sporazuma. Postizanje sporazuma ovisi o motivaciji sudionika za dogovor, sadržaju spora koji sudionici donose u medijaciju, ali i vještinama i sposobnostima medijatora u provođenju postupka.

Promatrajući analizirane podatke se može uočiti da je najviše provedenih medijacija sa dva održana susreta (343), zatim slijede predmedijacijski susreti (318), medijacije u kojima je održan jedan susret (281), one u kojima je održano tri susreta (204) te one u kojima je održano četiri i više susreta (118). U tablici je također istaknut broj postupaka u kojima iz dostupne dokumentacije nije bilo moguće utvrditi broj održanih susreta. Takvi postupci zabilježeni su u 2019. godini u 6 slučajeva, a u svima je ishod postupka bio postizanje sporazuma.

Usporedbom podataka o broju održanih susreta sa ishodom medijacijskog postupka je utvrđeno da je od ukupnog broja medijacija u kojima je održano dva susreta (343) u njih 110 postignut sporazum, 217 je obustavljeno radi nepostizanja sporazuma, u 13 slučajeva je postupak obustavljen uslijed odustajanja korisnika tijekom postupka dok je u 3 slučaja postupak obustavljen radi utvrđenog obiteljskog nasilja.

Drugi po najvećem broju održanih susreta su predmedijacijski postupci. Uloga medijatora u ovim postupcima jest utvrditi jesu li na strani sudionika ispunjene pretpostavke za uključivanje

u medijaciju kao i jesu li sudionici motivirani za pokušaj rješavanja svog sukoba u postupku obiteljske medijacije. Tijekom analiziranog razdoblja ukupno je provedeno 318 predmedijacijskih postupaka, od čega je 253 onih na koje se odazvao samo jedan sudionik, dok su se na 65 predmedijacijskih postupaka odazvala oba sudionika no nisu bili motivirani uključiti se u medijaciju. U određenom broju ovih postupaka je procjena medijatora bila da nisu ispunjene pretpostavke za provođenje obiteljske medijacije (2018., 2019. - 1 slučaj; 2016. - 3 slučaja; 2017. - 4 slučaja). U 15 slučajeva je prepreka za provođenje medijacijskog postupka bilo obiteljsko nasilje (2018. - 1 slučaj; 2016., 2019. - 3 slučaja; 2017. - 8 slučajeva). U 3 slučaja je osoba bolovala od psihičke bolesti te je procjena medijatora bila da se medijacija ne bi trebala provoditi (2016., 2017., 2018. - 1 slučaj), a u 7 slučajeva je utvrđeno da je prebivalište ili boravište drugog sudionika nepoznato (2019. - 1 slučaj; 2016., 2017., 2020. - 2 slučaja). Obiteljski zakon u članku 332. opisuje slučajeve u kojima se obiteljska medijacija ne provodi kao što je u slučajevima postojanja tvrdnji o obiteljskom nasilju, ako su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice postupka ni uz stručnu pomoć, ako su jedan ili oba bračna druga nesposobni za rasuđivanje i ako bračni drug ima nepoznato prebivalište i boravište (Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23).

U nekoliko slučajeva obiteljska medijacija se nije provela radi toga što su utvrđene određene okolnosti radi kojih postupak nije bilo moguće provesti odnosno procjena medijatora je bila da se medijacija ne provodi. Radilo se o slučaju gdje je jedan od supružnika bio na odsluženju kazne zatvora (2017. - 2 slučaja); slučaj u kojem je roditeljima izrečena mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta - oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi iz čl. 149. st. 1. t. 3. Obiteljskog zakona (2016. - 1 slučaj); slučaj u kojem je utvrđena potreba provođenja medijacije za prekogranične sporove radi toga što je jedan od bračnih partnera bio strani državljanin i u kojima su sudionici upućeni medijatoru osposobljenom za prekogranične sporove upisanom u Registar obiteljskih medijatora (u 2023. godini). U slučajevima provođenja medijacije za prekogranične sporove obiteljska medijacija se provodi kao su - medijacija što znači da u provođenju postupka sudjeluju dva medijatora od kojih je jedan pravne struke, a drugi psihosocijalnog usmjerenja (čl. 10. st. 6. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije »Narodne novine« br. 29/2021). Iz uvida u

Registar obiteljskih medijatora proizlazi da od ukupnog broja medijatora upisanih u registar (50) samo je jedan pravne struke.

Za medijacijske postupke u kojima je održan samo jedan susret (281) je utvrđeno da je od ukupnog broja provedenih postupaka u njih 34 postignut dogovor, 244 postupka je obustavljeno radi nemogućnosti postizanja dogovora između sudionika, a u 3 slučaja u kojima je održan samo jedan medijacijski susret je zabilježeno obiteljsko nasilje.

Kada se uspoređi broj medijacija u kojima je održano tri susreta (204) sa ishodom medijacijskog postupka dobiva se podatak da je postignuto 103 sporazuma, 95 postupaka je obustavljeno radi nemogućnosti dogovora, 5 je obustavljeno uslijed odustajanja korisnika tijekom medijacijskog postupka, a u jednom je zabilježeno obiteljsko nasilje. Za medijacijske postupke u kojima je održano 4 ili više susreta (118) je utvrđeno da je postignuto 63 sporazuma, 50 postupka je obustavljeno radi nepostizanja dogovora, u 4 slučaja postupak je obustavljen radi odustajanja korisnika od medijacije tijekom postupka, a u jednom slučaju je utvrđeno obiteljsko nasilje. Iz navedenog se može zaključiti da je veći broj postignutih sporazuma kod medijacijskih postupaka u kojima je održano 3 i 4 ili više medijacijskih susreta (3 susreta – 50,5 % sporazum; 4 i više susreta – 53,4% sporazum), dok je najmanji broj postignutih dogovora kod medijacijskih postupaka u kojima je održan samo jedan susret (12,1%).

Tablica 2. Ukupan broj obiteljskih medijacija prema broju održanih susreta za razdoblje od 2015. do 2023. godine

BROJ SUSRETA/ GODINA	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
Broj provedenih predmedijacijskih postupaka	2	51	76	48	60	28	23	22	8	318
Broj obiteljskih medijacija u kojima je održan samo prvi susret	4	44	47	42	38	26	45	21	14	281
Broj obiteljskih medijacija u kojima je održano dva susreta	3	34	56	70	49	34	43	36	18	343
Broj obiteljskih medijacija u kojima je održano tri susreta	2	24	27	19	25	34	32	23	18	204
Broj obiteljskih medijacija u kojima je održano 4 ili više susreta	5	18	19	12	11	6	21	14	12	118
Broj medijacijskih postupaka za koje nije utvrđen broj susreta	0	0	0	0	6	0	0	0	0	6
UKUPNO	16	171	225	191	189	128	164	116	70	1270

U nastavku rada će se prikazati podaci u odnosu na svrhu provedbe postupka obiteljske medijacije u razdoblju od 2015. do 2023. godine.

Prema čl. 331. st. 3. Obiteljskog zakona, glavna svrha postupka obiteljske medijacije je postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i drugih sporazuma u vezi s djetetom. Uz ostvarenje te svrhe u postupku obiteljske medijacije stranke se mogu sporazumjeti o svim drugim spornim pitanjima imovinske i neimovinske naravi (Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Podatci koji su obuhvaćeni analizom prema svrsi odnose se na ukupan broj analiziranih postupaka (1 367) odnosno na one postupke za koje je podnesen zahtjev za pokretanje postupka obiteljske medijacije budući da se željelo utvrditi koji su sve razlozi radi kojih su sudionici upućeni ili se odlučuju na obiteljsku medijaciju.

Temeljem provedene analize podataka može se zaključiti da su tijekom promatranog razdoblja postupci obiteljske medijacije najviše pokretani sa svrhom izrade plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (1 256). Može se reći da je dobiveni rezultat u skladu s očekivanjima s obzirom da je u Republici Hrvatskoj obiteljska medijacija primarno vezana uz područje razvoda braka. Naime, Obiteljskim zakonom je propisano da su u postupku obveznog savjetovanja bračni drugovi dužni sastaviti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, u protivnom su dužni

odazvati se prvom susretu obiteljske medijacije kako bi mogli nastaviti postupak razvoda braka na sudu (čl. 54. st. 3. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23). Ova odredba je ukinuta Odlukom i Rješenjem Ustavnog suda od 18. travnja 2023. godine, no tijekom analiziranog vremenskog perioda od 2015. do 2023. godine je bila na snazi. Stoga, ne iznenađuje da je najveći broj pokrenutih i provedenih medijacijskih postupaka bio upravo sa svrhom izrade plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u postupku razvoda braka jer u protivnom bračni drugovi nisu bili u mogućnosti nastaviti postupak razvoda braka na sudu. Ostaje pitanje da li su u ovim postupcima roditelji bili motivirani u medijacijskom postupku pokušati postići sporazum ili se radi samo o pukoj formalnosti ispunjavanja uvjeta u vidu dobivanja Izvješća o sudjelovanju u postupku medijacije radi mogućnosti nastavka postupka razvoda braka na sudu. Odgovor na ovo pitanje pokušao se dobiti kroz usporedbu podataka o predmedijacijskim susretima na koja su pristupila oba sudionika ili samo jedan od njih sa podacima koji se odnose na svrhu provođenja postupka. Pri tome je utvrđeno da od ukupno provedenih predmedijacijska postupaka (318) u njih 282 kao svrha provođenja postupka obiteljske medijacije je navedeno sastavljanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Promatrajući navedeno može se zaključiti da je velika vjerojatnost da su ovih 282 postupka pokrenuti sa ciljem dobivanja Izvješća o provedenoj medijaciji u cilju nastavka postupka razvoda braka na sudu odnosno da sudionici nisu bili motivirani u postupku obiteljske medijacije pokušati razriješiti sporna pitanja. Razloge tome možemo tražiti u nedovoljnom poznavanju postupka obiteljske medijacije među građanima, nedovoljnoj informiranosti korisnika o njezinim prednostima tijekom postupka obveznog savjetovanja što onda upućuje i na to koliko su stručni radnici područnih ureda koji provode postupke obveznog savjetovanja dobro upoznati i informirani o prednostima obiteljske medijacije o kojima su dužni informirati sudionike u postupcima obveznog savjetovanja, tradicionalnim uvjerenjima u ispravnost sudskih odluka nerijetko uz izjave „*neka sud odluči*“ i općenito nedovoljnoj osviještenosti cjelokupne javnosti o obiteljskoj medijaciji.

Uz postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, kao glavnoj svrsi obiteljske medijacije, tijekom medijacijskog postupka se može rješavati i o svim drugim spornim pitanjima imovinske i neimovinske prirode. Za sporove imovinskopravne naravi je karakteristična neizbježna povezanost sa ostalim vrstama sukoba koji se javljaju prilikom prestanka bračne zajednice radi čega njihovo rješavanje može biti izazovnije što ne znači da se oni ne bi mogli rješavati u postupku obiteljske medijacije.

U analiziranom periodu od ukupnog broja pokrenutih medijacijskih postupaka svega njih 8 je pokrenuto sa svrhom rješavanja pitanja imovinske naravi odnosno svrha postupka je bila rješavanje imovinskopravnih pitanja proizašlih iz prestanka bračne ili izvanbračne zajednice. Uspoređujući taj podatak sa podatkom o ishodu medijacijskog postupka je utvrđeno da je sporazum postignut u 2 slučaja, u 2 slučaja je održan predmedijacijski susret na koji je pristupio samo jedan sudionik, u 2 slučaja je održan predmedijacijski susret na koji su pristupila oba sudionika no nisu bili motivirani rješavati svoj sukob u medijacijskom postupku, u 2 slučaja sudionici nisu pristupili provođenju medijacijskog postupka. Kao jedan od mogućih razloga za tako mali broj postupaka u kojima se rješavalo o imovinskopravnim pitanjima proizašlim iz prestanka bračne/izvanbračne zajednice može biti i neznanje stranaka koje sudjeluju u postupku obveznog savjetovanja da u postupku obiteljske medijacije mogu pokušati riješiti i ove vrste sporova te da medijaciju percipiraju isključivo u kontekstu postizanja dogovora o roditeljskoj skrbi. Isto tako, postoji mogućnost da i stručni tim koji provodi postupak obveznog savjetovanja, obiteljsku medijaciju vidi isključivo kao postupak za rješavanje pitanja o roditeljskoj skrbi pa u tom smislu stranke niti ne informira o mogućnosti rješavanja imovinskopravnih sporova u postupku obiteljske medijacije. Ovo je donekle i razumljivo s obzirom da je Pravilnikom o Obveznom savjetovanju propisan sadržaj i način provođenja postupka obveznog savjetovanja koji je primarno usmjeren na pitanja o roditeljskoj skrbi. No u kontekstu upućivanja sudionika na postupak obiteljske medijacije što je propisano u dijelu odredbe prema kojoj se bračne drugove upoznaje s odredbama Obiteljskog zakona koje se odnose na obiteljsku medijaciju i njezinu svrhu, u postupku obveznog savjetovanja bi se mogao stvoriti prostor za informiranje stranaka o mogućnosti rješavanja imovinskopravnih sporova u postupku obiteljske medijacije. Na ovaj način bi se izbjegli potencijalni novi sukobi između stranaka. Naime, kako praksa pokazuje postupci imovinskopravne naravi se u pravilu rješavaju u sudskom postupku koji neminovno uključuje suprotstavljene strane i parničenje. Navedeno može posredno utjecati i na postignuti sporazum o roditeljskoj skrbi jer se kroz sudski postupak mogu nastaviti sukobi između roditelja koji se mogu preliti i na njihov roditeljski odnos te na taj način ugroziti postignuti sporazum o roditeljskoj skrbi.

Pod „Ostalo“ su se ubrojili oni postupci koji su većinom provedeni radi pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom. To su bili postupci sa svrhom izmjene plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi; ostvarivanja osobnih odnosa djeteta sa bakom i/ili djedom sukladno čl. 120. Obiteljskog zakona; samostalnog ostvarivanja roditeljske skrbi; promjene osobnog imena djeteta; suglasnosti za preseljenje djece u

inozemstvo; promjene odluke o uzdržavanju djeteta; obrazovanja djeteta; ostvarivanja osobnih odnosa djeteta i roditelja s kojim dijete ne stanuje; promjene prebivališta djeteta; uzdržavanja punoljetnog djeteta.

Jedan mali broj postupaka je proveden radi narušenog odnosa roditelja sa punoljetnim djetetom (2015., 2022. – 1 slučaj); teškoća oko realizacije plana roditeljske skrbi nakon razvoda braka (2020. - 4 slučaja); karakternog neslaganja i nerazumijevanja roditelja (2021. – 1 slučaj); narušenog i konfliktnog partnerskog odnosa (2020., 2023. – 1 slučaj) gdje su roditelji bili u braku; sukoba oko roditeljskog odgojnog stila (2019., 2022. - 1 slučaj) u kojem su roditelji također bili u braku. Iz navedenog se može uočiti da je vrlo maleni broj slučajeva da se na postupak obiteljske medijacije odlučuju roditelji koji su u braku. Navedeno ponovno upućuje na to da je obiteljska medijacija kod nas primarno vezana uz razvod braka odnosno da roditelji koji su u braku i imaju neko pitanje o kojem ne mogu postići sporazum u većini slučajeva vjerojatno ne percipiraju obiteljsku medijaciju kao postupak u kojem bi mogli riješiti svoje sporno pitanje, unaprijediti svoje pregovaračke vještine i kvalitetu obiteljskog života. Ukupno je u analiziranom periodu provedeno 103 takva postupka.

Tablica 3. Ukupan broj obiteljskih medijacija prema svrsi za razdoblje od 2015. do 2023.

SVRHA/GODINA	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
Izrada plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi	18	180	233	196	172	120	156	111	70	1256
Izrada sporazuma o podjeli bračne stečevine	2	0	1	1	3	1	0	0	0	8
Ostalo	2	8	8	14	26	14	17	11	3	103
UKUPNO	22	188	242	211	201	135	173	122	73	1367

U nastavku rada slijedi prikaz analize podataka s obzirom na ishod medijacijskog postupka. U medijacijskom postupku svaki od sudionika ima svoju ulogu i odgovornost. Medijator je odgovoran za vođenje i usmjeravanje procesa te uspostavljanje odnosa sa sudionicima, dok su sudionici odgovorni za ishod. Ishod medijacijskog procesa u potpunosti je u rukama sudionika i nije odgovornost medijatora. Tako i jedno od načela Preporuke Vijeća ministara br. R (98) 1 o obiteljskoj medijaciji navodi da je medijator neutralan u odnosu na ishod medijacijskog postupka (Majstorović 2017:138). Medijator nije ovlašten predlagati ili nametati rješenja sudionicima, odgovornost za ishod leži na samim sudionicima.

Temeljem provedene analize je utvrđeno da je u promatranom razdoblju od ukupnog broja provedenih postupka (1 270) postignuto 316 sporazuma, odnosno u tolikom broju postupaka su sudionici sastavili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili postigli sporazum u odnosu na neko drugo sporno pitanje. Kako bi sudionici u medijacijskom postupku postigli dogovor i riješili svoj spor mirnim putem potrebno je da budu motivirani za mirno rješavanje spora, da imaju sposobnost da sami donesu odluke koje su značajne za njih i da je u odnosu prisutna ravnoteža moći, odnosno potrebno je da budu zadovoljene pretpostavke za ulazak u medijaciju. Uspješno rješavanje spornog pitanja i postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ovisi o spremnosti sudionika na ravnopravno pregovaranje i donošenje odluka, a isto tako i o kompetencijama i iskustvu medijatora. Prilikom postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi obiteljski medijator je dužan brinuti da roditelji dobro razumiju njegov sadržaj te ih je dužan uputiti da sporazum provjere i sa drugim stručnjacima kao recimo odvjetnicima. Nužnost provjere sporazuma sa drugim stručnjacima je bitna iz razloga što plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili drugi sporazum stječe svojstvo ovršne isprave ako ga sud na prijedlog roditelja odobri u izvanparničnom postupku.

U 253 postupaka medijacija nije provedena iz razloga što je predmedijacijskom susretu pristupio samo jedan od sudionika. Medijacija također nije provedena u 65 slučajeva radi toga što su oba sudionika u predmedijacijskom postupku donijela odluku da ne žele sudjelovati u postupku obiteljske medijacije odnosno smatraju sud najmjerodavnijim tijelom za donošenje odluke o njihovom sukobu/sporu. Nije neobično da u obiteljskim sukobima između članova obitelji postoji nepovjerenje i nedostatak interesa za dogovaranje sa suprotnom stranom, no da bi se obiteljska medijacija provela nužno je da kod članova obitelji postoji barem malo volje i želje za suradnjom sa drugom stranom. Kod ovih parova ti preduvjeti vjerojatno nisu postojali što znači da nije bila ispunjena jedna od osnovnih pretpostavki za provođenje medijacije. Naime, da bi se obiteljska medijacija provela nužno je da budu zadovoljene tri osnovne pretpostavke: spremnost na suradnju, kompetentnost i ravnoteža moći (Sladović Franz, 2005, u: Roberts, 1988.). Sve tri pretpostavke moraju biti zadovoljene kako bi sudionici ušli u proces. Obveza je i medijatora tijekom predmedijacijskog susreta, sudionicima objasniti postupak obiteljske medijacije, provjeriti da li su ga razumjeli odnosno utvrditi jesu li ispunjene pretpostavke za provođenje obiteljske medijacije. Ova obveza medijatora propisana je čl. 13. st. 3. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske

medijacije. Također moguće je da se radilo o sudionicima koji su uvjerenja da je za njih najbolje da odluku donese sud kao i da nisu dobro upoznati sa medijacijom i njezinim prednostima te se nakon provedenog postupka obveznog savjetovanja ne žele upuštati u još jedan postupak i na taj način gubiti „dragocjeno“ vrijeme na putu dolaska do svog cilja – razvoda braka.

U 607 provedenih postupaka sudionici su kroz jedan ili više medijacijskih susreta pokušali riješiti svoja sporna pitanja međutim bez postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazuma o drugom spornom pitanju te je postupak obustavljen u skladu sa čl. 337. Obiteljskog zakona. Prema navedenom članku ako se stranke u postupku ne sporazume o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi odnosno o drugom spornom obiteljskom odnosu, medijator će u izvješću o obustavi postupka navesti jesu li obje stranke aktivno sudjelovale (čl. 337.st. 1. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). Iako u ovim slučajevima sudionici nisu postigli dogovor ne bi trebalo zanemariti moguće dobrobiti koje su ostvarili kroz medijacijski postupak, kao što su učenje pregovaranja i poboljšanje njihove međusobne komunikacije, koje bi mogle imati utjecaja na njihove buduće obiteljske odnose i mogućnosti postizanja budućih dogovora.

U 21 slučaju obiteljska medijacija je obustavljena iz razloga što su sudionici tijekom provođenja postupka odustali ili odustali od medijacije nakon nekoliko provedenih susreta ili su zatražili obustavu postupka sukladno čl. 11. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije.

U 8 slučajeva obiteljska medijacija je obustavljena iz razloga što je tijekom provođenja postupka utvrđeno postojanje obiteljskog nasilja te je procjena obiteljskog medijatora bila da je potrebno obustaviti postupak. U slučajevima kada je zabilježeno obiteljsko nasilje medijator treba posebnu pozornost posvetiti procjeni ravnoteže moći sudionika u postupku te donijeti odluku o nastavku medijacije. Tijekom predmedijacijskog postupka obiteljski medijator je dužan provjeriti jesu li ispunjene pretpostavke za provođenje obiteljske medijacije kao i jesu li prisutni zakonom utvrđeni razlozi za neprovođenje obiteljske medijacije. Ukoliko obiteljski medijator procijeni da radi obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje stranaka u postupku, obiteljska medijacija se neće provoditi. Rezultati pokazuju da je u svim analiziranim slučajevima u kojima je tijekom provođenja postupka utvrđeno obiteljsko nasilje, neovisno o tome radi li se o partnerskom nasilju ili nasilju u odnosu na djecu (koje je zabilježeno u jednom slučaju) medijacija obustavljena. Međutim, iako je u svim postupcima tijekom kojih

su dobivena bilo kakva saznanja o postojanju obiteljskog nasilja procjena medijatora bila da je potrebno obustaviti postupak u dva slučaja se postupak proveo unatoč utvrđenom obiteljskom nasilju (2020. i 2021.). Postupci su provedeni kroz odvojene susrete medijatora i svake od sukobljenih strana no njihov ishod nije završio dogovorom.

Pitanje nasilja usko je vezano i uz načelo povjerljivosti u obiteljskoj medijaciji. Naime, postupak obiteljske medijacije osigurava povjerljivost, tajnost i privatnost. Stoga je obiteljski medijator dužan čuvati sve informacije koje sazna o sudionicima tijekom medijacijskog postupka. Od ovoga su izuzete situacije u kojima su medijator sazna informacije vezane uz ugrožavanje dobrobiti djeteta, informacije nužne za provedbu ili ovrhu sporazuma kao i one koje mogu biti od utjecaja na fizičku ili psihičku povredu integriteta treće osobe pa i samog medijatora (čl. 335. »Narodne novine« 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23). U ovakvim slučajevima, neovisno o obvezi medijatora da čuva sve povjerljive informacije koje je doznao u postupku, on ima obvezu prijave nasilja na što je dužan upozoriti sudionike na predmedijacijskom susretu kao i objasniti im opseg načela povjerljivosti.

U niže navedenoj tablici slijedi prikaz analize podataka prema ishodu obiteljske medijacije za razdoblje od 2015. do 2023. godine.

Tablica 4. Ukupan broj obiteljskih medijacija prema ishodu obiteljske medijacije za razdoblje od 2015. do 2023.

ISHOD/GODINA	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
Provedena - postignut sporazum	7	38	54	48	41	32	43	29	24	316
Neprovedena - odazvao se samo jedan sudionik	1	38	48	43	54	25	20	18	6	253
Neprovedena - odazvala su se oba sudionika, ali ne žele sudjelovati u obiteljskoj medijaciji	1	13	28	5	6	3	3	4	2	65
Obustavljena - tijekom provođenja obiteljske medijacije je utvrđeno nasilje u obitelji	0	0	0	1	2	1	2	0	2	8
Obustavljena - nije postignut sporazum sukladno članku 337. Obiteljskog zakona	7	81	95	90	82	64	91	61	36	607
Obustavljena - radi odustajanja sudionika	0	1	0	4	4	3	5	4	0	21
UKUPNO	16	171	225	191	189	128	164	116	70	1270

U nastavku rada će se analizirati forma vođenja dokumentacije kao nastavak analize prvog istraživačkog pitanja. Kako je već navedeno postupak obiteljske medijacije pokreće se zahtjevom za pokretanje postupka obiteljske medijacije koji podnosi osoba koja se želi uključiti u postupak medijacije radi rješavanja nekog spornog pitanja ili postizanja sporazuma o planu o roditeljskoj skrbi (čl. 9. st. 1. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije »Narodne novine«, br. 29/2021). Sukladno navedenom i postupci koji su analizirani u razdoblju od 2015. do 2023. u Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba su pokrenuti zahtjevom za pokretanje postupka obiteljske medijacije koji je dostupan na mrežnim stranicama Obiteljskog centra.

Zahtjev sadrži set podataka koji se odnose na osobne podatke podnositelja zahtjeva (ime, prezime, OIB, adresu stanovanja, kontakt podatke, dob, obrazovanje, zanimanje i zaposlenje); osobne podatke drugog/drugih sudionika obiteljske medijacije, adresu i kontakt; razlog za pokretanje postupka obiteljske medijacije; informaciju o tome da li su sudionici prethodno bili uključeni u neki oblik terapije ili savjetovanja; podatak o tome da li je angažiran odvjetnik kao i informaciju o tome tko je sudionike usmjerio na obiteljsku medijaciju. Set podataka koji se odnose na medijaciju razvoda i/ili izradu Plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kao što su datum sklapanja braka i datum prekida, osobne podatke o djeci i informaciju o tome s kim djeca žive u trenutku podnošenja zahtjeva kao i podatak o tome tko je inicirao prekid/pokretanje razvoda. Obrazac također sadrži informaciju o tome postoji li neka zapreka zajedničkom razgovoru ili boravku s drugom osobom u istoj prostori (https://www.obiteljski.hr/images/dokumenti/obrasci/2023/Zahtjev_za_pokretanje_postupka_Obiteljska_Medijacija.pdf).

Temeljem podataka dostupnih na zahtjevu obiteljski medijator dobiva osnovne informacije o sudionicima koji se namjeravaju uključiti u postupak (osobni podatci, dob sudionika, obrazovanje i zanimanje). Podatak o razlogu za pokretanje postupka obiteljske medijacije mu govori o tome da li se medijacija pokreće sa svrhom izrade plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, izmjene plana ili nekog drugog spornog pitanja što obiteljskom medijatoru na neki način može dati predodžbu u odnosu na temu o kojoj će se raspravljati tijekom postupka te mu omogućava određenu pripremu. Naravno uvijek postoji mogućnost da se tijekom razgovora pojave i druga pitanja o kojima bi se tijekom postupka moglo raspravljati. Informacija o tome da li su sudionici već ranije bili uključeni u postupak savjetovanja govori o tome da li sudionici

imaju prethodno iskustvo sudjelovanja u nekom obliku savjetodavnog ili terapijskog rada što može značiti da sudionici možda već unaprijed dolaze s određenim očekivanjima od postupka obiteljske medijacije, a medijator se može pripremiti na koji način im objasniti postupak medijacije, koje su njezine prednosti i što sudionici mogu ostvariti za sebe sudjelovanjem u postupku kako ne bi imali nerealna očekivanja i mogli donijeti ispravnu odluku da li je obiteljska medijacija oblik pomoći koji im je potreban. Temeljem provedene analize je uočeno da je u manjem broju predmedijacijskih postupaka jedan dio sudionika odlučio odustati od medijacije i uključiti se u savjetovanje. Moguće je da su sudionici imali drugačija očekivanja od medijacije te su ocijenili da je savjetovanje ipak za njih primjereniji oblik pomoći. Isto tako moguće je da nisu bili dovoljno informirani o medijaciji te su je smatrali nekom vrstom savjetovanja. Radi navedenog je od izrazite važnosti da medijator tijekom predmedijacijskog postupka sudionike točno informira o medijaciji i provjeri da li su ga dobro razumjeli. Informacije koje se odnose na medijaciju razvoda ili izradu Plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, podatci o broju djece i o tome s kim žive kao i tko je pokrenuo razvod/prekid medijatoru mogu ponovno koristiti u svrhu pripreme za provođenje postupka, dajući mu osnovne informacije o obiteljskoj strukturi sudionika. Kako se može uočiti obrazac zahtjeva sadrži samo osnovne informacije o sudionicima, razlogu radi kojeg dolaze u medijaciju te osnovne informacije o njihovoj obiteljskoj strukturi. U njemu nema nikakvih detaljniji informacija ili opisa o sudionicima i njihovim osobinama, osobinama djece, a isto tako niti o samom razlogu odnosno problemu radi kojeg sudionici dolaze u medijaciju. Ovo može biti od značaja za neutralnosti i nepristranost medijatora.

Informacija o tome postoji li neka zapreka zajedničkom razgovoru ili boravku s drugom osobom u istoj prostori obiteljskog medijatora usmjerava prema tome da li će predmedijacijski susret zakazati za oba sudionika zajedno ili postoji razlog da se susreti provedu odvojeno. Ova informacija medijatora može usmjeriti prema tome da pri dogovaranju termina sudionicima može ponuditi odvojene susrete ili na to da posebnu pozornost posveti provjeri pretpostavki za uključivanje u postupak. Temeljem provedene analize je uočeno da je u svim slučajevima u kojima je uz zahtjev dostavljena i određena dokumentacija iz koje je bilo razvidno obiteljsko nasilje (presude za obiteljsko nasilje, izvješće o obveznom savjetovanju) ili bi tijekom zakazivanja premedijacijskog susreta jedan od sudionika istaknuo postojanje obiteljskog nasilja, procjena medijatora bila da nisu ispunjenje pretpostavke te se medijacija nije provela. U dva slučaja, unatoč postojanju obiteljskog nasilja medijacija se provela kroz odvojene susrete što je sudionicima omogućilo sudjelovanje u medijaciji i pokušaj rješavanja spornog pitanja

unatoč utvrđenom obiteljskom nasilju. U ovim slučajevima osim mogućnosti sudjelovanja na postupku kroz odvojene susrete mora postojati i volja sudionika za pokušaj pregovaranja sa suprotnom stranom s obzirom na činjenicu obiteljskog nasilja i prisutne neravnoteže moći.

O obiteljskoj medijaciji sastavlja se izvješće koje se dostavlja ili uručuje sudionicima medijacijskog postupka kako bi mogli nastaviti postupak. Uvidom u izvješća o obiteljskoj medijaciji ustanove za koju se provodila analiza je utvrđeno da izvješće sadrže osobne podatke o sudionicima medijacijskog procesa (ime i prezime i osobni identifikacijski broj), predmetu obiteljske medijacije, njezinom ishodu, broju održanih susreta i njihovom trajanju, podatak o redovitosti dolaska sudionika na sastanke obiteljske medijacije. Nadalje, izvješće sadrži podatak o sudjelovanju djeteta u postupku obiteljske medijacije sa svrhom izražavanja vlastitog mišljenja te napomenu da su sudionici u postupku informirani o njihovoj obvezi da vode brigu o dobrobiti djeteta i drugih članova obitelji. Na kraju izvješća navedeno je osobno ime obiteljskog medijatora koji je provodio medijaciju, njegov potpis kao i datum izrade izvješća. Uočeno je da se forma izvješća razlikuje ovisno o medijatoru koji je provodio postupak kao i ovisno o godini u kojoj je proveden postupak. Tako su neka izvješća bila više opisna, a neka su sadržavala samo osnovne podatke koje izvješće treba sadržavati. No, sadržajno svi elementi koje propisuje članak 12. Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije su bili dio izvješća. U nekoliko predmeta o provedenoj medijaciji spis predmeta nije sadržavao izvješće o medijaciji no iz ostale dokumentacije dostupne u spisu kao što su službene bilješke i dostavnice se moglo utvrditi da je medijacija provedena, sa kojim ishodom te da li je izvješće dostavljeno sudionicima. Moguće je da se u navedenim slučajevima radilo o tome da je primjerak izvješća omaškom propušten biti stavljen u spis. Uz navedeno tijekom analize je uočeno da se u nekim predmetima u službenim bilješkama zasebno navodi da li je proveden predmedijacijski susret dok se u nekima navodio sam broj susreta bez napomene da li se ukupan broj susreta ubraja i predmedijacijski. Već spomenuti Pravilnik u odredbi koja propisuje sadržaj izvješća o provedenoj medijaciji ne propisuje obvezu zasebnog iskazivanja informacije da li je proveden predmedijacijski susret već samo broj i duljinu trajanja održanih sastanaka obiteljske medijacije. Ovo je predstavljalo određeno ograničenje autorici rada u onim slučajevima kada je proveden samo jedan susret. Ovako provedene medijacije su se svrstavale u one u kojima je proveden samo jedan susret ako bi izvješće o medijaciji bilo sa ishodom obustave ili sastavljanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili postizanja sporazuma u odnosu na neko drugo sporno pitanje i u one u kojima je

proveden samo predmedijacijski susret ako bi u izvješću bilo navedeno da se radi o izvješću o neprovođenju obiteljske medijacije radi toga što sudionici nisu željeli sudjelovati u postupku.

Zaključno može se reći da većina analiziranih predmeta sadrži podatke o obiteljskoj medijaciji koje propisuje spomenuti Pravilnik u formi izvješća o obiteljskoj medijaciji. U manjem broju slučajeva navedeno izvješće se nije nalazilo u predmetu no iz ostale dostupne dokumentacije su se mogle dobiti potrebne informacije. Ono što bi možda unaprijedilo kvalitetu vođenja evidencije bi bio unificirani obrazac izvješća o medijaciji temeljem kojeg bi svi medijatori koristili isti obrazac za izradu izvješća čime bi se unaprijedila kvaliteta vođenja podataka. Također, vođenje evidencije o korisnicima i uslugama u elektroničkom obliku bi pridonijelo jednostavnijem pristupanju podacima i statističkim obradama koje bi se kasnije mogle koristiti u druge svrhe kao što je primjerice izrada dokumenata i analiza za različite kampanje, promocije, povećanje dostupnosti usluga na određenom području, unaprjeđenje rada s korisnicima i sl.

2. Ispitati i analizirati doprinos zakonskih promjena na obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba.

Obiteljski zakon iz 2014. godine u naš pravni sustav uvodi nove institute nastojeći na taj način otkloniti postojeće nedostatke u zaštiti djece i obitelji te se približiti standardima na europskoj razini. Neki od novo uvedenih instituta sa tom svrhom su obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija kojima se nastojalo zamijeniti dotadašnji institut posredovanja koji se pokazao kao neučinkovit u pogledu mirnog rješavanja obiteljskopравnih sporova. Odredbe navedenog zakona koje se su se odnosile na obiteljsku medijaciju trebale su stupiti na snagu 01. siječnja 2015. godine. Međutim, 12. siječnja 2015. Ustavni sud je donio Rješenje U-I-3101/2014. kojim je pokrenut postupak za ocjenu suglasnosti s Ustavom Obiteljskog zakona 2014. kojim rješenjem je navedeni obiteljski zakon u potpunosti stavljen van primjene (Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023. i dva izdvojena mišljenja sudaca »Narodne novine«, br. 49/2023). Obiteljska medijacija je započela sa svojom primjenom donošenjem novog Obiteljskog zakona koji je stupio na snagu 01. studenog 2015. godine. Odredbe o obiteljskoj medijaciji uređene navedenim Zakonom nisu se mijenjale sve do 31. prosinca 2023. godine. U odnosu na temu rada to znači da se tijekom analiziranog perioda obiteljska medijacija provodila prema istima zakonskim odredbama.

Obiteljska medijacija provodi se u obiteljskom centru kao postupak u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora pri čemu uz postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, kao glavnoj svrsi obiteljske medijacije, sudionici postupka mogu postići sporazum i o drugim pitanjima imovinske ili neimovinske prirode (čl. 331. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 9/19, 47/20, 49/23, 156/23). Za provođenje postupka obiteljske medijacije osobe se mogu obiteljskom centru obratiti samoinicijativno, temeljem preporuke kao i putem uputnice Hrvatskog zavoda za socijalni rad pri čemu moraju podnijeti zahtjev za pokretanje postupka obiteljske medijacije. Prema analiziranim podacima većina osoba koje su sudjelovale u postupku obiteljske medijacije tijekom razdoblja od 2015. do 2023. godine su se obratile radi nemogućnosti postizanja dogovora o sadržajima roditeljske skrbi u postupku razvoda braka ili prestanka izvanbračne zajednice (91,9%). Pri tome im je mogućnost nastavka postupka razvoda braka podnošenjem tužbe na sudu, bila uvjetovana sudjelovanjem na prvom susretu obiteljske medijacije. Naime, prema čl. 54. stavku 3. i 4. Obiteljskog zakona (»Narodne novine«, 103/15, 98/19, 47/20) bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete, ako ne sastave plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi do okončanja postupka obaveznog savjetovanja, su dužni pristupiti prvom susretu obiteljske medijacije. Na navedeno se nastavlja i odredba prema kojoj bračni drug koji ne pristupi prvom susretu obiteljske medijacije ne može podnijeti tužbu za razvod braka. Što znači da u svim onim slučajevima kada bračni drugovi u postupku obaveznog savjetovanja nisu postigli dogovor u odnosu na plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi su imali obvezu pristupiti prvom medijacijskom susretu kako bi bili u mogućnosti nastaviti postupak razvoda braka na sudu.

Odredba o nemogućnosti podnošenja tužbe za razvod braka u slučaju nepristupanja prvom susretu obiteljske medijacije je ukinuta Odlukom i Rješenjem Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023. i dva izdvojena mišljenja sudaca (»Narodne novine«, br. 49/2023) i prestala je važiti s danom 31. prosincem 2023. godine kada su donesene Izmjene i dopune Obiteljskog zakona (»Narodne novine«, br. 156/2023). Zakonskim izmjenama koje su nastupile prestala je postojati obveza sudjelovanja na prvom medijacijskom susretu za one bračne/izvanbračne drugove koji u postupku obaveznog savjetovanja nisu postigli sporazum o roditeljskoj skrbi. Navedeno znači da će sudionici sada sami donijeti odluku žele li se uključiti u postupak medijacije. No i dalje ostaje obveza stručnim radnicima područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad tijekom provođenja postupka obaveznog savjetovanja upoznati bračne drugove s prednostima obiteljske medijacije i

informirati ih o dostupnim obiteljskim medijatorima (čl. 325. st. 1., t. 5. Obiteljski zakon »Narodne novine«, br. 103/15, 9/19, 47/20, 49/23, 156/23).

Mogući utjecaj zakonskih promjena koje su stupile na snagu 31. prosinca 2023. godine na neka obilježja prakse u Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba koja su predmet analize ovoga rada će se navesti u nastavku rada.

Najznačajniji utjecaj spomenutih zakonskih izmjena mogao bi biti na obilježje ukupnog broja provedenih medijacija na godišnjoj razini. U radu se već pisalo o obvezatnosti sudjelovanja sudionika na prvom susretu obiteljske medijacije u slučaju kada u postupku obveznog savjetovanja ne bi sastavili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Navedeno je zasigurno utjecalo na broj osoba koje su sudjelovale u postupcima obiteljske medijacije pa tako i na ukupan broj provedenih medijacija na godišnjoj razini. I iz uvida u narativno izvješće Obiteljskog centra za 2023. godinu proizlazi kako je tijekom prošle godine medijacija činila 12% svih korisnika i 4% pruženih usluga te da je upravo zadovoljavanje formalnih uvjeta za pokretanja parničnog postupka razvoda braka u vidu jednokratnih dolazaka na obiteljsku medijaciju jedan od glavnih razloga većeg broja korisnika ove usluge od broja usluga na ukupnoj razini (Narativno izvješće o radu Obiteljskog centra za 2023. godinu).

Kako je kroz spomenute zakonske izmjene sudjelovanje u medijacijskom postupku sada u postupnosti ostavljeno izboru stranaka one će zasigurno ostaviti utjecaj na broj korisnika obiteljske medijacije tijekom 2024. godine u vidu njihova smanjenja. Kako bi se ublažio utjecaj ovih izmjena na smanjenje broja korisnika obiteljske medijacije nužno bi bilo povećati informiranost korisnika o obiteljskoj medijaciji i njezinim prednostima. Prva instanca u tom postupku informiranosti bi mogli biti stručni radnici područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad koji provode postupke obveznog savjetovanja i koji su tijekom tog postupka obvezni upoznati bračne drugove sa medijacijom, njezinim prednostima i dostupnim obiteljskim medijatorima. No da bi stručni radnici koji provode postupke obveznog savjetovanja mogli informirati korisnike o prednostima obiteljske medijacije i potaknuti ih na uključivanje u sam postupak potrebno je da i sami imaju određena znanja o medijaciji kao mirnom načinu rješavanja obiteljskopравnih sporova i alternativni sudskom postupku. U tom smjeru bila bi poželjna kontinuirana edukacija navedenih stručnih radnika o obiteljskoj medijaciji osobito ako se uzme u obzir da je u svim područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad prisutna velika fluktuacija radnika, radnici koji dolaze su mladi i bez velikog

radnog iskustva. Nerijetko na poslovima obiteljsko pravne zaštite rade stručni radnici koji imaju svega dvije do tri godine radnog iskustva u područnim uredima što je premalo u odnosu na izazove koje pred njih postavlja rad u tim stručnim cjelinama. Nadalje, bilo bi poželjno podići i razinu informiranosti građana i javnosti o medijaciji kroz različite oblike promocije u kojima bi se ukazalo na njezine prednosti koje je čine poželjnijim oblikom rješavanja obiteljskopравnih sukoba/sporova u odnosu na sudske postupke.

Utjecaj navedenih zakonskih izmjena na ostala analizirana obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba odnosno na broj održanih susreta po medijaciji, svrsi provođenja medijacijskog postupka i ishod medijacijskog postupka vjerojatno neće biti izražen. Obilježje broja održanih susreta uključuje pretpostavku da su sudionici već donijeli odluku o sudjelovanju u postupku obiteljske medijacije samo ostaje pitanje u kolikom broju održanih susreta će pokušati razriješiti svoj sukob/spor. Obilježje svrhe radi koje se sudionici uključuju u postupak obiteljske medijacije također ne bi trebalo biti vezano uz navedene zakonske izmjene jer one ne utječu na sadržaj i opseg područja o kojima se u medijaciji može raspravljati i rješavati. Obiteljska medijacija se i dalje može primjenjivati na sva područja obiteljskih sukoba. Jednako tako ne bi trebale utjecati niti na sam ishod medijacijskog postupka koji podrazumijeva da su sudionici izabrali medijaciju kao metodu putem koje će pokušati razriješiti svoj spor i donijeti odluku zadovoljavajuću za obje strane u sukobu.

8. ZAKLJUČAK

Obiteljska medijacija je uvedena u pravni sustav Republike Hrvatske s ciljem unaprjeđenja kvalitete zaštite djece i obitelji te približavanja standardima postavljenima u različitim međunarodnim dokumentima na europskoj razini. Razvijala se po uzoru na zapadnoeuropske zemlje u kojima se provodi od kraja prošlog stoljeća. Ona predstavlja strukturirani postupak, vođen od strane posebno educirane osobe, obiteljskog medijatora u kojem sudionici uz stručnu pomoć medijatora dolaze do obostrano prihvatljivog rješenja. Sudjelovanjem u postupku, osobe uče kako pregovarati i učinkovito komunicirati sa suprotnom stranom te na koji način ostvariti dogovor sa kojim će biti zadovoljni i kojega će se pridržavati u budućnosti.

Iako je obiteljska medijacija u naš pravi sustav prvotno uvedena kao jedna od socijalnih usluga Zakonom o socijalnoj skrbi 2011. godine kojim je područje njezine primjene bilo usmjereno na područja svih obiteljskih sukoba, njezina stvarna primjena započinje tek stupanjem na snagu

Obiteljskog zakona iz 2015. godine. Provode je obiteljski medijatori, najčešće u Obiteljskom centru kao ustanovi u čijem opisu djelatnosti je navedena kao jedna od usluga koju Obiteljski centar pruža.

Obiteljska medijacija se može primjenjivati u svim područjima obiteljskih sukoba no kod nas se u najvećem broju slučajeva ipak primjenjuje u području razvoda braka. Navedeno nije neobično s obzirom na to da je do kraja prošle godine Obiteljskim zakonom bilo uređeno obvezno sudjelovanje roditelja na prvom susretu obiteljske medijacije u slučajevima kada tijekom postupka obveznog savjetovanja ne bi postigli dogovor u odnosu na plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi odnosno ne bi uspjeli dogovoriti način ostvarivanja sadržaja svoje roditeljske skrbi nakon prestanka zajedničkog života.

Rezultati analize podataka provedene u ovom radu pokazuju da od ukupnog broja analiziranih postupaka u Obiteljskom centru, Područnoj službi Grada Zagreba (1 376) u razdoblju od 2015. do 2023. godine u 91,9% slučajeva postupci su pokrenuti upravo sa svrhom postizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Navedeno nas upućuje prema zaključku da se obiteljska medijacija i dalje primarno vezuje uz postupke razvoda braka. Isto tako sudjelovanje u medijacijskom postupku se kod jednog broja roditelja svelo samo na ispunjavanje pretpostavki za pokretanje parničnog postupka razvoda braka na sudu. Naime, od ukupnog broja provedenih predmedijacijskih medijacijskih postupaka, njih 318, u 282 je svrha pokretanja postupka bila također postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi što bi moglo upućivati na zaključak da je 88,68% predmedijacijskih postupaka pokrenuto radi dobivanja izvješća o provedenoj medijaciji kako bi se postupak razvoda braka mogao nastaviti na sudu.

U 1 270 okončanih postupaka u njih 316 sudionici su sastavili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (u najvećem broju slučajeva) ili postigli sporazum u odnosu na neko drugo sporno pitanje. U 607 provedenih postupaka sudionici su kroz jedan ili više medijacijskih susreta pokušali riješiti svoja sporna pitanja međutim bez uspjeha. Slijedom navedenih rezultata moglo bi se zaključiti da je medijacija donekle prepoznata kao metoda pomoći roditeljima u dolasku do dogovora no s obzirom na gotovo dvostruko veći broj postupaka u kojima nije postignut dogovor nameće se potreba njezine promocije i osvještavanja javnosti o njezinim prednostima. Iako značajan dio roditelja kroz medijacijski postupak nije postigao dogovor, sudjelovanjem u postupku su ostvarili osobno iskustvo pokušaja pregovaranja sa suprotstavljenom stranom i usvajanja učinkovitijih komunikacijskih obrazaca što im može biti od značaja za rješavanje nekih njihovih budućih sukoba ili općenito za poboljšanje suradnje sa drugom stranom.

Kroz usporedbu podataka o broju održanih susreta i ishoda medijacijskog postupka je uočeno da je najviše postignutih sporazuma u onim postupcima u kojima je održano 3 i 4 ili više medijacijskih susreta (3 susreta – 50,5 % sporazum; 4 i više susreta – 53,4% sporazum), dok je najmanji broj postignutih dogovora kod medijacijskih postupaka u kojima je održan samo jedan susret (12,1%). Ovi rezultati bi mogli upućivati na to da osim ispunjenih pretpostavki na strani sudionika, prirode problema koji donose u medijaciju te vještinama i sposobnostima medijatora na ishod medijacijskog procesa utječe i vrijeme u kojem sudionici mogu vidjeti da li bi dogovor funkcionirao te na taj način donijeti finalnu odluku.

Analizom forme vođenja dokumentacije je zaključeno da analizirana izvješća o medijaciji sadrže sve potrebne podatke koje propisuje Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije. Kao mogući način unaprjeđenja vođenja evidencije o korisnicima i pruženim uslugama vidi se unificirani obrazac izvješća o medijaciji temeljem kojeg bi svi medijatori koristili isti obrazac za izradu izvješća čime bi se unaprijedila kvaliteta vođenja podataka.

U radu se također ispitaio mogući doprinos zakonskih promjena na obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba pri čemu je zaključeno da bi zakonske izmjene koje su stupile na snagu u Zakonu o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona («Narodne novine» br. 156/2023) najveći utjecaj mogle imati na ukupan broj provedenih medijacija na godišnjoj razini odnosno da se može očekivati pad broja korisnika obiteljske medijacije.

Zaključno, obiteljska medijacija je donekle prepoznata kao poželjna metoda rješavanja obiteljskopравnih sporova no ponajviše u situacijama razvoda braka te ju je potrebno širiti i na druga područja obiteljskih sukoba. Također, potrebno je raditi na daljnjoj promociji medijacije kroz osvještavanje javnosti o njezinim prednostima i edukaciji stručnjaka kako bi imali sustav koji promiče praksu mirnog rješavanja obiteljskopравnih sporova.

9. LITERATURA

1. Alinčić, M. (1999). Europsko viđenje postupka obiteljskog posredovanja. *Revija za socijalnu politiku*, 6 (3), 227-240
2. Branica, V. (2013). Praktikum obiteljske medijacije 1. Neobjavljeni materijali s predavanja.
3. Branica, V. (2014) Praktikum obiteljske medijacije 2. Neobjavljeni materijali s predavanja.
4. Branica, V. (2020). Obrazovanje obiteljskih medijatora u hrvatskom i međunarodnom kontekstu. *Ljetopis socijalnog rada*, 27(2), 231-254.
5. Branica, V. (2020). Razvoj obiteljske medijacije u sustavu socijalne skrbi u Hrvatskoj. *Ljetopis socijalnog rada*, 27 (2), 369-373.
6. Branica, V., Majstorović, I. i Šimović, I. (2021). Obiteljska medijacija i mogućnosti primjene u slučajevima međunarodne otmice djece. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 71 (2), 187-220
7. Breber, M. i Sladović Franz, B. (2014) Uvođenje obiteljske medijacije u sustav socijalne skrbi – perspektiva stručnjaka. *Ljetopis socijalnog rada*, 21 (1), 123-152.
8. Čulo Margaletić, A. (2014). Mirno rješavanje obiteljskopравnih sukoba interesa. Osijek: Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku.
9. Čulo Margaletić, A. (2021). Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija kao oblici obiteljskopравne pomoći obitelji u krizi. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, XII (1.), 67-82.

10. Čulo Margaletić, A. (2024). Imovinskopravni sporovi kao predmet obiteljske medijacije: na putu ka sveobuhvatnoj medijaciji. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 74 (2), 189-215.
11. Hajnić, Lj. (2003). Specifičnosti suvoditelja u obiteljskoj medijaciji. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet
12. Knol Radoja, K. (2015). Obvezno mirenje – osvrt na rješenja iz komparativnog i hrvatskog prava. *Pravni vjesnik*, 31 (2), 111-130
13. Majstorović, I. (2007). Posredovanje prije razvoda braka: hrvatsko pravo i europska rješenja. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 57 (2), 405-456.
14. Majstorović, I. (2017). Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija de lege lata i de lege ferenda. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, VIII* (posebni broj), 129-150.
15. Milas, G. (2009). Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Jastrebarsko: Naklada Slap 2009., 726. str.
16. Obiteljski zakon „Narodne novine“ br. 116/2003
17. Obiteljski zakon „Narodne novine“ br. 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23
18. Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3941/2015 i dr. od 18. travnja 2023. i dva izdvojena mišljenja sudaca „Narodne novine“ br. 49/2023
19. Pečnik, N. (1994). Sukobi i strategije njihova rješavanja. *Ljetopis socijalnog rada*, 1(1), 59-59.
20. Pečnik, N. i Klarić, B. (2020). Suroditeljstvo: Određenje, obilježja i implikacije za obiteljsku medijaciju. *Ljetopis socijalnog rada*, 27(2), 317-340.
21. Poretti, P. (2015). Od mirenja do medijacije u obiteljskim sporovima – usklađivanje hrvatskog obiteljskog zakonodavstva o mirnom rješavanju obiteljskih sporova s pravom EU-a. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 36 (1), 341-380.
22. Požega, J. i Ajduković, M. (2020). Iskustva medijatora u procesu obiteljske medijacije u slučajevima partnerskog nasilja. *Ljetopis socijalnog rada*, 27(2), 287-316.
23. Pravilnik o obveznom sadržaju obrasca plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi „Narodne novine“ br. 123/2015
24. Pravilnik o obveznom savjetovanju „Narodne novine“ br. 123/2015
25. Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra obiteljskih medijatora, uvjetima stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora, prostornim uvjetima i načinu provođenja obiteljske medijacije „Narodne novine“ br. 29/2021
26. Rešetar B. (2022). Komentar obiteljskog zakona, 1. knjiga, Zagreb: Organizator d.o.o.

27. Sladović Franz, B. (2005). Obilježja obiteljske medijacije. *Ljetopis socijalnog rada*, 12 (2), 301-319.
28. Sladović Franz, B. (2013), Obiteljska medijacija, neobjavljeni materijali s predavanja
29. Sladović Franz, B. (2020), Specifičnosti supervizije obiteljskih medijatora u sustavu socijalne skrbi. Zagreb: *Ljetopis socijalnog rada*, 27 (2), 255-286.
30. Tkalac Verčić A., Sinčić Ćorić D., Pološki Vokić N., Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje, M.E.P. d.o.o., Zagreb 2010., 226 str.
31. Uzelac, A., Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka - glavni pravci reforme obiteljskih parničnih postupaka u trećem Obiteljskom zakonu, u: Barbić (ur.), Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka, Zagreb (HAZU), 2014. str. 19-35
32. Zakon o mirenju „Narodne novine“ br. 163/2003
33. Zakon o socijalnoj skrbi „Narodne novine“ br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23
34. Župan, M., Šego, M., (2019), Medijacija u prekograničnim obiteljskim postupcima, u: Župan, M. (ur.), Prekogranično kretanje djece u Europskoj uniji. Osijek: Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, str. 397-413.

Mrežni izvori:

1. https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Vodic_kroz_medijaciju_u_BiH.pdf , posjećeno 08.08.2024.
2. <https://www.umbih.ba/index.php/medijacija/zakoni-i-pravilnici>, posjećeno 10.08.2024.
3. <https://omeka.ibu.edu.ba/files/original/517ce7878d6489e7e0ebf46a0fd9c07a.pdf> , posjećeno 08.08.2024.
4. Registar obiteljskih medijatora, <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Evidencije/Registar%20obiteljskih%20medijatora%2024.08.2023..pdf> , posjećeno 21.08.2024.
5. Statut Obiteljskog centra https://www.obiteljski.hr/images/dokumenti/2023/01/Statut_Obiteljskog_Centra.pdf , posjećeno 28.08.2024.
6. Narativno izvješće o radu Obiteljskog centra za 2023. godinu https://www.obiteljski.hr/images/dokumenti/izvjesca/2024/Narativno_izvje%C5%A1%20o%20radu_Obiteljskog_centra_za_2023._godinu.pdf , posjećeno 28.08.2024.

7. Pravilnik o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta Obiteljskog centra
https://obiteljski.hr/images/dokumenti/akti/PRAVILNIK_O_UNUTARNJEM_USTRUJENJU_I_SISTEMATIZACIJI_RADNIH_MJESTA_OBC.pdf, posjećeno 28.08.2024.
8. Državni zavod za statistiku
<https://podaci.dzs.hr/hr/priopcenja/2022/hr/stan-2022- stanovnistvo/ stan-2022-3- procjena- stanovnistva/ stan-2022-3-1- procjena- stanovnistva- republike- hrvatske/ stan-2022-3-1- procjena- stanovnistva- republike- hrvatske- u-2021/>, posjećeno 29.08.2024.

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad:

Neka obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru Područne službe Grada Zagreba u razdoblju od 2015. do 2023. godine i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Mirjana Đebić Bogati

Datum: .2024.

Prilog 1.

OBITELJSKI CENTAR
SREDIŠNJA SLUŽBA
10 000 ZAGREB, SAVSKA CESTA 106
KLASA: 030-01/24-01/22
UR.BROJ: 251-783-01-02-02/01-24-75
U Zagrebu, 28.06.2024. god.

Prof.dr.sc. Kristina Urbanc
e-mail: kristina.urbanc@pravo.uni-g.hr

PREDMET: ORGANIZACIJA RADA- suglasnosti za stručna usavršavanja i suradnju
- molba za prikupljanje podataka u Obiteljskom centru
- suglasnost s uputom, daje se

Poštovana,
temeljem Vašeg upita za omogućavanje uvida u brojčane podatke i neka obilježja provedenih obiteljskih medijacija u Obiteljskom centru, Područne službe Grada Zagreba u razdoblju od 2015. do 2023. g u svrhu provedbe analize sekundarnih podataka radi izrade završnog specijalističkog rada na temu „*Neka obilježja prakse obiteljske medijacije u Obiteljskom centru Područne službe Grada Zagreba u razdoblju od 2015. do 2023. godine*“, polaznici Sveučilišnog specijalističkog studija iz obiteljske medijacije na Studijskom centru socijalnog rada, Pravnog fakulteta u Zagrebu, Mirjani Đebić Bogati, dajemo suglasnost za provođenje u Područnoj službi Grad Zagreb pod sljedećim uvjetima:

- Spis predmeta se ne smije iznositi iz ustanove
- Svi dijelovi spisa (obrazac za podnošenje zahtjeva, plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, izvješće o provedenom postupku obiteljske medijacije) koji uključuju osobne podatke korisnika i mogućnost identifikacije korisnika, podaci su koji podliježu institutu službene tajne te se ne smiju koristiti u analizi
- Za provođenje postupka pod navedenim uvjetima odgovoran je upravitelj područne službe

Radi organizacije načina i vremena prikupljanja podataka, polaznica se treba javiti upravitelju područne službe, Mladenu Djurkinjak, mladen.djurkinjak@soeskrb.hr, radi daljnjih dogovora.

Srdačan pozdrav,
Dubravka Svilar Blažinić, prof.psih., univ.spec.mediat., savjetnik
Voditeljica Službe za tretman i obiteljsku medijaciju

Ravnateljica:
Ivana Šešo, univ.mag.paed.soc., univ.spec.act.soc.

O tome obavijest:

1. Mirjana Đebić Bogati, Vladimira Ruždjaka 17, Zagreb (elektronskim putem)
2. Mladen Djurkinjak, upravitelj Područne službe Grad Zagreb (elektronskim putem)